Podul de catifea

Czesław Miłosz (1911-2004) s-a născut în anul 1911, în localitatea Szetejnie din Lituania. Între anii 1929 şi 1934 a studiat dreptul la Universitatea din Vilnius (un an la Universitatea din Varşovia). A înfiinţat împreună cu câţiva colegi de generaţie gruparea avangardistă „Żagary" („Surcele", 1931-1934). A petrecut un an la Paris ca bursier (1934-1935), unde a cunoscut o puternică înrâurire din partea rudei sale, poetul Oscar Miłosz, căruia îi va consacra ulterior pagini întregi în eseuri. La întoarcerea în ţară a lucrat mai mulţi ani la Radiodifuziunea din Vilnius şi Varşovia. În anul 1939 a ajuns în România (unde a rămas trei luni). De aici s-a întors la Vilnius (1940) şi apoi la Varşovia. În timpul ocupaţiei fasciste a lucrat la Biblioteca Universitară din Varşovia şi a participat la viaţa literară clandestină. Între 1945 şi 1949 a activat în diplomaţie în Statele Unite (mai întâi la consulatul din New York, iar apoi ca ataşat cultural la ambasada polonă de la Washington). Colaborează cu revistele *Odrodzenie* (Renaşterea) şi *Twórczość* (Creaţia). Un an mai târziu va deveni secretar al ambasadei polone la Paris. În anul 1951 s-a decis să rămână în străinătate, locuind în Franţa până în 1960, când a plecat în SUA să ţină cursuri de literatură polonă la Universitatea din California. Din anul 1961 a activat la Berkeley ca profesor de literaturi slave. În anul 1980 i s-a acordat Premiul Nobel pentru Literatură. Între 1981 şi 1982 a ţinut cursuri de literatură la Universitatea din Harvard. A colaborat cu revista *Kultura* din Paris.

A scris şi publicat numeroase volume de poezii: *Trei ierni,* 1936, *Salvarea,* 1945 (accente catastrofiste, determinate de criza culturii europene, îmbinate cu idei morale), *Tratat moral,* 1948 (prospectare a situaţiei spirituale postbelice în Polonia), *Tratat poetic,* 1957 (starea poeziei contemporane). Poetul renunţă la versul cu prozodie clasică în favoarea versului liber, a unor forme „mai încăpătoare". Urmează numeroase alte volume: *Regele Popiel şi alte poezii* (1962), *Gucio cel fermecat* (1965), *Poezii* (1967), *Oraşul fără nume* (1969), *Unde răsare şi unde apune soarele* (1974), *Imn despre Perla* (1982), în care transpar problemele majore ale universului liric: cunoaşterea umană, memoria, atitudinea faţă de timp, natură, istorie, cu numeroase accente autobiografice. Volumele ulterioare, *Pământul neindiferent* (1984), *Pe malul râului* (1994) etc. dezvoltă în forme libere problematica metafizică. În ultimele volume – *Acel ceva,* 2000, şi *Al doilea spaţiu,* 2002 – predomină tonalităţi purificatoare, esenţializate, ca urmare a unor profunde trăiri şi reflecţii asupra vieţii şi a morţii. A tradus în polonă numeroşi autori englezi şi americani (printre alţii, Blake), psalmi şi texte biblice.

A scris şi două romane, *Valea Issei* (Editura Univers, 2000) şi *Cucerirea puterii.* Printre cele mai cunoscute volume de eseuri se află: *Gândirea captivă* (Humanitas 1999, 2008), *Europa natală* (Editura Univers, 1999), *Ţinutul Ulro* (Editura Allfa, 2002), *Privind dinspre golful San Francisco* (Editura Paralela 45, 2007), *Îndatoriri particulare, Pauza metafizică, Grădina ştiinţelor, În căutarea patriei, Abecedarul.* De un succes deosebit s-a bucurat volumul *Câinele de la marginea drumului,* 1997.

Czesław Miłosz

Podul de catifea

Antologie de poezie

Traducere din limba polonă de
Passionaria Stoicescu şi Constantin Geambaşu

Prefaţă şi selecţie de Constantin Geambaşu

EDITURA
ART

Redactor: Sorin Despot
Coperta: Alexandru Daş
Ilustraţia copertei: Passionaria Stoicescu
DTP: Angela Ardeleanu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
MIŁOSZ, CZESŁAW
Podul de catifea / Czesław Miłosz; trad. de Passionaria Stoicescu şi Constantin Geambaşu; prefaţă şi selecţie de Constantin Geambaşu. - Bucureşti: Art, 2012
ISBN 978-973-124-733-5

I. Stoicescu, Passionaria (trad.)
II. Geambaşu, Constantin (trad. şi pref.)

821.162.1-1=135.1

Această carte a fost publicată cu sprijinul acordat de INSTYTUT KSIĄŻKI/ THE POLISH BOOK INSTITUTE - Programul de traduceri „© Poland”.

CZESŁAW MIŁOSZ, Antologia Wierszy

Trzy Zimy, 1936; *Ocalenie,* 1945; *Światlo dzienne,* 1953; *Król Popiel i inne wiersze,* 1962; *Gucio zaczarowany,* 1965; *Miasto bez imienia,* 1969; *Gdzie wschodzi slońce i kędy zapada,* 1974; *Hymn o Perle,* 1982; *Nieobjęta ziemia,* 1984; *Dalsze okolice,* 1991; *Na brzegu rzeki,* 1994; *To*, 2000; *Druga przestrzeń*, 2002; *Orfeusz i Eurydyka,* 2002

Copyright © 1936, 1945, 1953, 1962, 1965, 1969, 1974, 1982, 1984, 1991, 1994, 2000, 2002 by the Czesław Miłosz Estate. All rights reserved.

Copyright © Editura Art, 2012, pentru prezenta ediţie

Tipărit la C.N.I. „CORESI” S.A.

Czesław Miłosz între clasic şi modern

Începuturile literare ale poetului Czesław Miłosz sunt legate de Vilnius, locul de unde a pornit Adam Mickiewicz, cunoscutul romantic ce a modelat conştiinţa naţională polonă în momentele grele de robie statală. Aveau să mai treacă încă şase decenii de la moartea sa (1855), până ce Polonia îşi va fi redobândit independenţa. Perioada interbelică, traversată de febrilitatea modernizării şi democratizării structurilor instituţionale, s-a confruntat în final cu instabilitatea normelor morale şi disoluţia stratificării sociale, ceea ce a generat neliniştea a numeroşi intelectuali. Tocmai într-un asemenea context al prefigurării cataclismului mondial debutează Miłosz, în revista programatică „Żagary" („Surcele"), apărută între anii 1931-1934 şi redactată împreună cu alţi câţiva tineri talentaţi din Vilnius (T. Bujnicki, J. Zagórski, A. Rymkiewicz etc.). Gruparea „Żagary" se împotrivea moştenirii romantice şi neoromantice, nu accepta nici conformismul social şi estetic al grupului „Skamander", iar în tehnica poetică modernă a avangardiştilor de la Cracovia vedea un scop în sine. Cu alte cuvinte, iniţial, poeţii din Vilnius erau adepţi ai unei poezii sociale, implicate în destinul colectivităţii, lăsând deoparte preocupările pur estetice. „Ce-i poezia ce nu poate salva/ Seminţii şi nici oameni?" – se întreba Miłosz, în poemul *Precuvântare,* pentru ca, ulterior, să caracterizeze primul său ciclu *Poem despre timpul încremenit* (1933) drept „o descriere patetică a realităţii sociale de la începutul anilor '30". Neliniştea generată de ameninţările care pluteau deasupra acestei realităţi prematur degradate[1], perceperea sumbră a destinului individual şi colectiv, tonalităţile catastrofiste transpar în multe versuri ale „zagarienilor".

[1] Cf.J. Kwiatkowski, *Literatura dwudziestolecia,* Varşovia, 1990, pp. 30-31; W.P. Szmański, *Od metafory do heroizmu,* Kraków, 1967, pp. 77-101

Împreună cu alţi trei cunoscuţi poeţi (J. Czechowicz, S. Piętak şi M. Czuchnowski) formează A Doua Avangardă (cea a catastrofiştilor), cu o contribuţie notabilă în peisajul liric interbelic[2]. Un bun cunoscător al operei lui Miłosz afirmă că, paradoxal, perioada consolidării avangardei liricii polone este pentru poet perioada „conceperii creaţiei ca sublimă modalitate de acţiune socială”[3]. Poetul se eliberează însă destul de repede de această optică şi abandonează, îndeosebi în urma şederii timp de un an la Paris (1934), ideea că „arta ar fi un instrument al ingineriei sociale”. Dimpotrivă, el susţine acum – ce-i drept, sub influenţa poeziei moderne franceze – autonomia artei şi individualitatea artistului ca elemente valorizatoare fundamentale. Perspectiva socială va fi părăsită în favoarea celei individuale. Dar procesul de conturare şi de descoperire a propriei identităţi artistice continuă până la vârsta senectuţii, Miłosz formulând numeroase întrebări şi gânduri de o luciditate tulburătoare în legătură cu rosturile creaţiei, ale poetului şi ale poeziei în vremuri incerte sau tragice.

Volumul *Trei ierni (Trzy zimy),* publicat în anul 1936, conturează o viziune întunecată, plină de nelinişte şi de teamă, într-un context bogat în simboluri şi alegorii cu încărcătură istoriosofică[4]. Starea de spirit pesimistă decurge din imposibilitatea afirmării individuale în vremuri tulburi. Alături de incertitudine, de aşternerea uitării peste toate, de spectrul războiului, transpare neputincioasă revolta poetului („... atunci în mine totul era strigăt şi chemare” – *Anii)*[5]*.*

Imediat după război, Miłosz publică ciclul *Salvare (Ocalenie)*[6]*,* străbătut în mare parte de antinomia dintre moarte şi viaţă, dintre cenuşă şi renaştere („O, Doamne, cât de nesigură e soarta noastră! /... / Ce forţă uriaşă ne

---

[2] A. Zawada, *Miłosz,* Wrocław, 1996, p. 50.

[3] *Ibidem.*

[4] *Ibidem*, *p.61.*

[5] Cf. Czesław Miłosz, *Poezje,* Varşovia, 1988, pp. 7-33; Czesław Miłosz, *Wiersze wszystkie,* Kraków, 2011.

[6] *Ibidem,* pp. 37-106.

rostogoleşte” (*Popas de iarnă).* Războiul, temă obsesivă în lirica polonă, a generat o realitate înfricoşătoare, în care au fost distruse numeroase valori şi simboluri. În această lume de coşmar se impun categoric evadarea, neresemnarea, înfruntarea obstacolelor. Tragedia Varşoviei şi a polonezilor pe un „pământ al sângelui şi al sudorii”, „într-o ţară a încrâncenării şi a durerii”, moartea ce stă la pândă în toate ungherele, distrugerile uriaşe transpar pregnant în versuri în care revin obsesiv cuvintele *cenuşă, nori, pâclă, fum, singurătate, nimicnicie* etc. Adeseori însă cuvintele devin neputincioase. În pofida acestei imagini apăsătoare, Miłosz reuşeşte să ajungă la tonalităţi ceva mai luminoase, generatoare de speranţă: „Iarnă bună, învăluie-ne cu neaua ta/ Curăţă-ne faţa de vechile tristeţi/ Căci trebuie să mergem împreună şi drumul este lung/ Pentru a se împlini ceasul sorţii aurii” (*Popas de iarnă);* „Deasupra ruinelor se-nalţă o nouă zi... /În liniştea rănită renaşte o nouă lume” *(Oraşul).* Poetul aduce un omagiu vieţii („... a trăi încă o dată pe pământul neocolit/... /a răscumpăra vini mai vechi cu fapte mai bune”) şi oraşului însângerat care, în pofida chipului tragic, îşi deschide iarăşi porţile: „Pentru a doua oară ne-a fost dat să îmbrăcăm forma umană” *(Oraşul).* Creaţii ale omului, amestecate cu creaţii ale naturii, au suferit o descompunere comună. Lumea s-a dezintegrat în elemente primare. Dar degradarea realităţii nu semnifică exterminarea universală, sfârşitul lumii şi ca atare nici al poeziei *(La Varşovia, Ars poetica?)*[7]*.*

Frământările poetului îmbracă variate ipostaze, aşa cum se poate observa în poezia emblematică a ciclului *Ţinutul poeziei.* Pe de o parte, arta reprezintă un mijloc de a fagi de cruzimea istoriei şi a lumii într-o zonă înfrumuseţată, imaginară, resimţită ca o necesitate organică[8]. („De când am deschis ochii, n-am văzut decât flăcări şi măceluri” – *Sărmanul poet).* Pe de altă parte, autorul simte şi acceptă obligaţia morală de a descrie aceste grozăvii şi de a se

[7] Cf. A. Zawada, *op. cit.,* p. 96.
[8] Cf. J. Olejniczak, *Czytając Miłosza,* Katowice, 1997, p. 80.

implica în destinul neamului, continuând astfel tradiţia liricii romantice, adânc brăzdate de meandrele acestui destin. Totuşi revolta împotriva unei astfel de misiuni este evidentă, fie pentru că „pana nu suportă o povară atât de mare”, fie pentru că ea limitează libertatea creatorului de a se bucura şi de a trăi într-o lume situată departe de încrâncenările istoriei: „Lăsaţi poeţilor o clipă de bucurie… / Versul să se deschidă ca un glob de aur/ Să iasă de acolo strălucind un alt ţinut” *(Dimineaţa).* Această revoltă împotriva modelului martirologic, exprimată în accente hotărâte, uneori provocatoare, este însoţită de speranţa într-o altă ordine în care „să răsune un alt ton mai pur/ şi să dispară tristeţea ce se-aşterne peste Vistula” (*Dimineaţa).* De altfel, trebuie să subliniem conturarea unei viziuni categorice asupra Istoriei care revine frecvent nu numai în poezie, ci şi în eseurile autorului. Istoria – consideră Miłosz, referindu-se cu precădere la perioada totalitarismului comunist – nu trebuie redusă la o anumită perioadă; ea trebuie privită ca un plan de confluenţe şi de coexistenţe ale mai multor timpuri. De asemenea, Istoria nu trebuie să îngrădească libertatea individului, iar opţiunile oamenilor nu ar trebui să fie exprimate în numele unor imperative istorice impuse de un anumit grup; mai mult, „filozofia istoriei nu ar trebui să fie una a forţei”[9]. Miłosz concepe, aşadar, Istoria nu ca o necesitate implacabilă, care acţionează după modelul legilor naturii, ci într-un context mai larg, ca o sarcină morală, ca un domeniu umanist creator de valori (vezi îndeosebi *Tratat poetic,* 1957)[10]. De aceea, ori de câte ori are prilejul, poetul îşi manifestă „revolta împotriva istoriei concepute restrictiv”.

Mecanismul complicat al Istoriei relevă pregnant antinomia dintre uitare şi memorie. Deseori nevoia de uitare e anulată de imperativul memoriei *(Valsul).* „Memoria este forţa noastră, a celor din *cealaltă Europă*”, avea să afirme mai

[9] Cf. Czesław Miłosz, *Zniewolony umysł,* Varşovia, 1996, pp. 207-237.

[10] Cf. R. Matuszewski, *Literatura polska. 1939-1991,* Varşovia, 1995, p. 278.

târziu Miłosz, în cuvântul rostit cu ocazia decernării Premiului Nobel; „ea ne apără de vorbele care se agaţă unele de altele ca iedera ce se încolăceşte în jurul său când nu-şi găseşte sprijin zidul sau trunchiul de copac”[11]. Nu avem voie să trecem indiferenţi pe lângă crimele şi nedreptăţile semenilor, să lăsăm să crească uitarea, „ocolind rugurile victimelor înainte ca flacăra să se fi stins”. Singurătatea evreilor masacraţi în ghetoul varşovian, asemănătoare aceleia a lui Giordano Bruno pe rug, în timp ce locuitorii capitalei îşi văd nestingheriţi de treburi, stârneşte o mare tristeţe şi un grav semn de întrebare cu privire la existenţa solidarităţii umane şi la semnificaţia faptelor tragice: „Ş-acelora însinguraţi, / De lume uitaţi prea curând, / Le e străin graiul nostru/ Ca limba pe alt corp ceresc. / Şi tot se transformă în mit / Şi-atunci, după ani ce-au trecut, / Pe-un Campo di Fiori-nnoit, /Mânia aprinde-un poet” (*Campo di Fiori)*[12]*.* Tulburătoare sunt întrebările – adesea retorice – referitoare la cei vinovaţi de spaima cu care au „umplut cei mai frumoşi ani” („... cine-i de vină? Şi cine mi-a răpit/ Junia, Vârsta matură, să fiu năpădit/ De teamă în cei mai buni ani ai mei? Cine? Ah, cine-i de vină, o, Doamne, cine? “ (*Cântecul cetăţeanului).*

O pondere importantă în cadrul ciclului revine „poemelor naive”, în care sentimentele umane (credinţa, speranţa, iubirea, teama, regăsirea) se împletesc cu descrieri şi impresii de natură şi casnice, străbătute adesea de reflecţii şi gânduri ce atestă o îndelungată tradiţie şi axiologie. De aceea, de multe ori ele transpar în aserţiuni metaforice cu tentă aforistică („mici sunt oamenii, mari sunt operele lor”; „ce nu are umbră, nu poate trăi!”). Celelalte titluri (*Drumul, Portiţa, Coridorul, Scările, Sufrageria, Tablourile, Regatul păsărilor, Soarele* etc.) invocă efortul reluării vieţii într-un cadru firesc, în care lucrurile cotidiene sunt evocate poetic şi înzestrate cu semnificaţii noi. Speranţa că nu totul dispare odată cu moartea, chiar dacă durerea după cel dispărut alterează

[11] Czesław Miłosz, *Odczyt z okazji otrzymania Nagrody Nobla,* în *Les Prix Nobel {The Nobel Prizes)* 1980, Stockholm, 1981, p. 247.

[12] Vezi traducerea integrală în volumul de faţă.

sensul existenţei, şi încrederea în curgerea şi continuitatea firească a vieţii („pe lume va fi tot ce viaţa a lăsat, /iar frunza juca-va pe râul sprinţar”), însoţite de sentimentul iubirii conceput într-un context amplu, bogat („Văzul lăuntric înseamnă iubire”), generează o stare de optimism viguros, înviorător şi necesar după experienţa tragică a războiului: „Dar zorii pe cârje în ape pătrund/ Şi soarele urcă sunând peste munţi” *(Regăsire).* Însăşi structura prozodică a versurilor din acest segment al ciclului, clasică şi mai puţin complicată, sugerează tendinţa spre redescoperirea, în condiţii normale, a echilibrului şi a armoniei existente între om şi mediul habitual.

Deşi destinul poetului constă în a învăţa „cum să caute măsura adecvată şi cheia potrivită”, precum şi „ce-nseamnă să trăieşti, ce-nseamnă să mori” (*Călătorie*), o anumită resemnare şi amărăciune pun stăpânire pe el la capăt de drum. Acesta este preţul pe care îl plăteşte pentru a afla „Ce anume rămâne/ După respingerea primăverii şi a tinereţii, /… /După respingerea cântecului şi a buchetului de vin/… / Ce fel de sămânţă se va salva, / Din viaţă, din mărul despicat de lama luminoasă” *(Rămas bun).* Răspunsul este categoric, cu o pronunţată notă de pesimism: „Fiul meu, crede-mă, nu rămâne nimic. / Doar truda vârstei de bărbat, / Linia destinului, în palmă. / Doar truda, / Şi nimic mai mult” *(Rămas bun).*

Ciclul se încheie semnificativ cu un imn dedicat Varşoviei, oraş martir, „cel mai frumos dintre imaginarele oraşe şi cel mai trist din cele ce există”. Revine aici ca o obsesie dorinţa de eliberare de sub imperiul istoriei şi al tragicului, nevoia „de a cânta festinuri/ şi vesele zăvoaie în care m-a introdus Shakespeare” *(La Varşovia)*[13]*.* Ultima strofă capătă semnificaţia unui deziderat programatic: „E jalnic să fii fară zâmbet/ Şi două vorbe să repeţi/ Pe-adresa voastră-a celor morţi, /… /Două cuvinte s-au salvat: /Dreptatea şi adevărul”.

[13] Vezi şi *Historia literatury polskiej w zarysie* (sub red. lui Marian Stępień şi Aleksander Wilkoń), t.2, Varşovia 1983, p. 205; R. Matuszewski, *op. cit.,* p. 275.

Dincolo de ironia amară (fundalul poemului îl constituie ruinele războiului, deci o lume dispărută), este acesta un deziderat utopic în cazul lui Miłosz, căci, aşa cum va demonstra lirica sa în continuare, şuvoiul năvalnic al vieţii se va împleti mai departe cu noianul de întrebări tulburătoare, generate de tumultuoasa jumătate a secolului XX. Este cazul să reamintim aici atitudinea clară faţă de romantism, pe care Miłosz a exprimat-o în mai multe rânduri şi care a reţinut atenţia criticilor. „Ar trebui să ne pară rău – mărturiseşte poetul – că în Polonia, ori de câte ori se discută despre aşa-zisele teme mari, se alunecă în maniera romantică, sinonimă, s-ar zice, cu fidelitatea faţă de tradiţie, dar o tradiţie retezată de multe secole /... / Cred că o cheie pentru viitor s-ar afla în consideraţiile despre ironia artistică, persiflare, formele dramatice ale poeziei /... / Cu tristeţe afirm că în acest moment (imediat după război – n.n.) literatura polonă se îndreaptă spre renaşterea romantismului. /... / Pentru polonezi ceea ce e romantic, e frumos, măreţ, patriotic, naţional, general uman”[14]. Fără a se înţelege de aici că nu ar acorda importanţa cuvenită romanticilor polonezi, cărora toate generaţiile ulterioare le rămân profund îndatorate, poetul se pronunţă mai curând de partea clasicismului, care reprezintă pentru el mai mult decât un stil, „o ideologie, formaţia unui scriitor, etica lui, un fenomen literar în mai multe ipostaze şi specii...”.[15] Dar, cu toate acestea, nu se eliberează de această tradiţie până la capăt, rădăcinile sunt

[14] *Apud* A. Zawada, *op. cit.,* p.102.

[15] *Ibidem,* p.104. De altfel, numeroase consideraţii şi reflecţii despre poezie în contextul romantismului şi al clasicismului, al culturii în general, se găsesc în volumele de eseuri, îndeosebi în Czeslaw Milosz, *Świadectwo poezji. Sześć wykladów o dotkliwościach naszego wieku (Mărturia poeziei. Şase prelegeri despre maladiile veacului nostru),* Varşovia, 1990, precum şi în volumele critice semnate de M. Zaleski, *Przygoda drugiej awangardy,* Wrocław, 1984; A. Fiut, *Moment wieczny. O poezji Czesława Miłosza,* Varşovia, 1993; *idem, Czesława Miłosza autoportret przekorny,* Kraków, 1994; 2003; *idem, W stronę Miłosza,* Kraków, 2003. Vezi, de asemenea, A. Franaszek, *Miłsoz. Biografia,* Kraków, 2011.

prea adânci pentru a putea fi smulse fără urmă. Despărţirea de ţară, emigraţia, contactul cu poezia anglo-saxonă (îndeosebi cu poeţii T. S. Eliot, W. Withmann, R. Jeffers pe care i-a tradus în polonă) au determinat, totuşi, modificări substanţiale ale discursului poetic. De la modelul prozodic clasic, cultivat cu precădere la început, Miłosz ajunge la poemul digresiv, în care transpare esenţializarea ideilor[16]. Structura intrinsecă a versului este determinată de încărcătura semantică. Forma în sine, deşi nelipsită de ornamente, trece pe un plan secundar. Evident, asemenea afirmaţii trebuie să fie demonstrate prin analiză concretă, bazată pe celelalte cicluri, ulterioare *Salvării.* Merită să pomenim în acest sens poemul semnificativ *Ars poetica?*[17]*,* din ciclul *Oraşul fără nume* (1969):

Dornic am fost mereu după o formă mai amplă,
Care să nu fie prea din belşug poezie, dar nici prea mult proză
Şi să permită-nţelegerea clar, fără a provoca nimănui,
Autorului sau cititorului, chinuri de rang superior.

În miezul poeziei e ceva indescifrabil,
Se naşte din noi taina şi nu ştim că ea e acolo
Şi ochii-i mijim, de parcă din noi sare-un tigru
Ce stă-n lumină, trupul lovindu-şi cu coada.

Într-o formă vădit provocatoare, „nepoetică”, autorul formulează câteva gânduri importante cu privire la structura şi sensul poeziei (vezi, printre altele, şi volumul *Şase prelegeri despre maladiile veacului nostru).* Încă din prima „strofa” transpare grija pentru accesibilitatea versurilor, pentru receptarea adecvată a acestora. De asemenea, răzbate ideea că poezia nu se află totdeauna sub controlul strict al raţiunii. Influenţată de Daimonion, ea este rodul unor forţe necunoscute, iraţionale, oglindind ipostaze şi viziuni diferite

[16] Cf. Czesław Miłosz, *Traktat poetycki,* Varşovia, 1996.

[17] Vezi şi versiunea publicată în antologia *Laureaţii Premiului Nobel pentru Literatură* (red. Laurenţiu Ulici), Bucureşti, 1983, pp. 594-596 (trad. de Aurel Covaci).

asupra lumii. De aceea se impune principiul selecţiei acelor ipostaze care să slujească binele şi adevărul. Prin chipurile multiple pe care le îmbracă, poezia dispersează personalitatea poetului, dar constituie şi o sursă de anihilare a „imprevizibilului flux şi reflux al haosului interior”[18]. Rostul poeziei este de a arăta că „lumea e altfel decât ni se pare nouă” şi de a ne aminti „cât este de greu să rămânem noi înşine, /căci casa noastră este deschisă, uşa nu are cheie/ şi oaspeţi nevăzuţi intră şi ies din ea”. Dincolo de exprimarea individualităţii autorului, poezia, creaţia în general, trebuie să se situeze în zona înţelepciunii şi a „spiritelor bune”[19]. Mesajul etic al lui Miłosz este incontestabil. Forma în sine contează mai puţin. În pofida bunei cunoaşteri a speciilor şi genurilor literare (înainte de război a scris imnuri, ditirambi, cânturi, poeme) şi a abordării unor maniere stilistice variate, îl preocupă tot mai mult înlăturarea restricţiilor impuse de compartimentările tradiţionale. Apropiindu-se de obiectul descris, Miłosz depăşeşte graniţa dintre lirică şi epică, poezie şi proză, literatură beletristică sau utilitară. S-ar putea afirma că se produce adesea o interferenţă a speciilor, vizibilă îndeosebi în eseuri. Fragmente întregi ale realităţii prezentate capătă o aură poetică datorită metaforelor şi comparaţiilor plastice, după cum poezia abundă în elemente concrete, „prozaice”, în reflecţii filozofice şi teologice, în citate livreşti care justifică denumirea unor cicluri drept tratate (*Tratat moral,* 1947; *Tratat poetic,* 1957; *Tratat teologic,* 2003). Mai târziu, în „poezia” intitulată sugestiv *A fi poet (O byciu poetą.)* şi publicată în revista pariziană „Zeszyty Literackie”[20], Miłosz trece în revistă, într-o formă digresiv-reflexivă, multe dintre problemele fundamentale, care l-au preocupat necontenit: obiectul poeziei (esenţă intimă, creaţii mitologizate, conştiinţă a propriului trup), rolul cuvântului şi metamorfozele sale („am trăit perioada când cuvântul nu se referea la lucruri, ci doar la

[18] Cf. Czesław Miłosz, *Rodzinna Europa,* Varşovia, 1990, pp. 71-72.

[19] Vezi şi R. Matuszewski, *op. cit.,* p. 278.

[20] Czesław Miłosz, *O byciu poetą,* „Zeszyty Literackie", Paris, 1995, pp. 5-10.

textul despre lucruri...”), semnificaţia şi metamorfoza trecutului („... trecutul este imperfect, cine trăieşte mai mult ştie că ceea ce a văzut cu propriii ochi creşte în zvon, în legendă, în ştire exagerată...”), legătura dintre artă şi poezie, minciuna în artă, supravieţuirea operei de artă „deasupra grozăviilor vieţii”, sursele revigorării creaţiei, fuga de realitate, devotamentul şi dăruirea artistului etc., etc. Este acest „poem”, pe lângă alte versuri semnificative (*Cântecul cetăţeanului, Bietul poet, Malurile Lemanului, Graiul meu credincios, Nu astfel, Sensul, Spre sfârşitul secolului XX* etc.), în care se conturează pregnant efortul definirii identităţii artistice, o prelungire a crezului manifest expus mai demult în *Ars poetica.*

Ciclurile succesive[21], publicate de Czesław Miłosz, dincolo de valoarea poetică intrinsecă, atestă maturitatea poetului, hrănită constant cu seva marii culturi şi tradiţii europene şi universale. Dincolo de antinomia fundamentală (Arcadie – apocalipsă), în majoritatea volumelor se poate observa configurarea unui program axiologic, moral, construit pe valorile intrinseci ale omului, pe abordarea acestuia într-un context larg, nerestrictiv, pe măsura adevăratei sale personalităţi. De aici temele fundamentale, proprii existenţei umane: timpul *(Muntele vrăjit, Tratat telologic, Capri, Râurile),* credinţa (*Grădina pământenelor plăceri, Tratat teologic, Scuzaţi, Despre rugăciune, Veni Creator),* memoria *(La Szetejnie, Iadul, Nicicând, oraşule, Caffe Greco, Pe pământul nostru),* istoria *(Rue Descartes),* moartea *(Scaiul, urzica, Celălalt spaţiu, Orfeu şi Euridice)* etc. Toate aceste teme mari sunt aşezate sub semnul senzorialului. În pofida accentelor de deznădejde şi suferinţă, observăm în lirica miłoszianã un adevărat imn adus vieţii (oameni, râuri, grădini, plante, animale, culori se constituie în imagini miraculoase,

[21] *Lumina zilei,* 1953; *Tratat poetic,* 1957; *Regele Popiel şi alte versuri,* 1962; *Gucio cel fermecat,* 1965; *Oraşul fără nume,* 1969; *Unde răsare şi unde asfinţeşte soarele,* 1974; *Imn despre Perla,* 1982; *Pământul neindiferent,* 1984; *Pe malul râului,* 1994; *Acel ceva,* 2000; *Al doilea spaţiu,* 2003.

stârnind trăiri şi emoţii memorabile). Salvarea poetului şi a lumii rezidă, printre altele, în salvarea propriei identităţi. Miłosz reprezintă din acest punct de vedere un exemplu admirabil. Oricât de patetic ar suna, calificarea propriei creaţii poetice din finalul cuvântării rostite la Stockholm („În adâncul său, poezia mea, aşa cum mi se pare, a rămas sănătoasă, exprimând dorul după Imperiul Adevărului şi al Dreptăţii”)[22] atestă neîndoielnic vocaţia unui poet moralist. Un poet care „a dorit să fie bun şi să nu umble printre păcătoşi”, a cărui „operă să aducă oamenilor folos şi să atârne mai mult decât răul din mine” *(La Szetejnie).*

* * *

Antologia de faţă cuprinde o selecţie riguroasă şi reprezentativă, bazată pe ediţia integrală Czesław Miłosz, *Wiersze wszystkie* (Poezii complete) 1400 pagini, publicată de editura Znak de la Cracovia, cu prilejul sărbătoririi centenarului naşterii poetului (2011). Dincolo de criteriul cronologic, autorul selecţiei a urmărit în primul rând evoluţia artistică a poetului, în funcţie de cele trei spaţii culturale, care l-au marcat în mod evident: lituanian, polonez, francez şi american. Trebuie spus că poetul s-a aflat sub influenţa gândirii artistice şi filozofice a lui Oskar Miłosz, o rudă mai îndepărtată a sa, a lui W. Whitman şi T.S. Eliot. De aici, printre altele, trecerea dinspre rigorile prozodiei clasice spre cultivarea unui gen de poezie reflexiv-digresivă, mai puţin preocupată de disponibilităţile tehnice. Există însă o mare varietate a ritmului interior, generată de alternanţa picioarelor metrice şi a accentului pe care poetul îl pune pe imagine sau idee. Poeta Passionaria Stoicescu a depus un efort impresionant în redarea acestui ritm şi a păstrării de fiecare dată a structurii silabotonice, sporind astfel, în mod incontestabil, valoarea versiunii româneşti.

Mulţumim şi pe această cale Institutului Cărţii de la Cracovia pentru sprijinul acordat în publicarea acestei prime

[22] *Op. cit.,* p. 248.

antologii la peste trei decenii după ce poetului i s-a decernat Premiul Nobel pentru Literatură (în anul 1980).

Constantin Geambaşu

Cântec

Gabrielei Kunat

Ea

Pământul se desparte de-un ţărm pe care stau,
arborii lui şi iarba lucesc tot mai departe.
Castani înmuguriţi, mesteacăn de lumină,
nu vă voi mai vedea.
Vă-ndepărtaţi cu oameni obosiţi,
cu legănatul soare precum un steag spre noapte,
mă tem de-nsingurare, eu am doar trup şi-atât
– strălucitor în beznă, o stea cu mâini cruciş,
încât mi-e groază să mă văd. Pământ,
tu nu mă părăsi.

Corul

Din râuri dusă-i gheaţa, frunze-au crescut bogat,
pluguri arat-au câmpul, hulubi zboară-n zăvoi,
bat căprioare munţii, cântări de nunţi răzbat,
flori mândre se înalţă, grădini se scaldă-n aburi.
Copiii joacă mingea, ţopăie-n câmp cât trei,
femei spală-n pâraie şi luna pescuiesc.
Noian de bucurie-i pe pământ, fără pământ nu-i chef,
sortit pământului e omul, pământ să aibă.

Ea

Eu nu te vreau, nu-mi eşti ispită. Du-te, frate, senin,
atingerea încă-ţi mai simt, ceafa încă îmi arde.
Nopţile noastre pătimaşe amare-au fost, cenuşă de nor,
iar zorii-au dat buzna roşind, peste lacuri
primii pescăruşi trec şi tristeţea mă-mpinge să plâng,

dar nu mai pot, zac numai
numărând ceasul zorilor, ascultând rece foşnet
din plopii şui, uscaţi. Ai milă, Doamne, de mine.
Desparte-mi pământul de lacoma gură,
spală-mă de falsele-i cânturi.

Corul

Cumpăna plânge, peştii în plase tresaltă,
a pâine caldă miroase, merele năpădesc masa,
amurguri coboară pe scări, iar ele-s din trup fremătând,
totu-i zămislit din pământ, iar el perfecţiune înseamnă.
Se-apleacă grele vapoare, merg fraţi de aramă,
vite se mişcă alene, fluturi coboară în mare,
coşuri aleargă-n amurg iar zorii adastă în meri,
totu-i zămislit din pământ şi-n pământ se va-ntoarce.

Ea

O, doar un bob în mine fară rugini de-ar fi,
măcar un bob în stare să reziste,
în leagănu-aplecat aş fi putut dormi
şi pe-nserat, şi-n zori.
Blând aş fi aşteptat mişcarea să-nceteze
şi adevărul să se-arate brusc
şi apărat de un nou chip, străin
să văd floarea de câmp, piatra de câmp.
Atunci ei, trăitorii în sperjur,
ca algele pe fundul unui golf,
ar fi ca nişte ace din păduri
pentru acel ce vede pădurea dintre nori.
Dar în mine nimic nu-i, doar groază,
nimic, doar negru val gonind.
Sunt vifor ce dispare şi umflă sumbre ape,
vântoasă ce se duce fară-ntors,
un fulg de păpădie pe lunca neagră-a lumii.

Ultimele voci

În foale, la râu, ciocanul izbeşte,
un om plecat coasa repară
şi-i luminează capu-n foc.

Aşchia primă-n tindă se-aprinde,
argaţii pe masă pun capul,
abur e-n străchini, greierii cântă.

Insulele – fiare în somn,
lacul se-aşterne în cuib şi toarce,
un fir de nor se-ngăduie deasupra.

Vilnius, 1934

Imn

Nu este nimeni între tine şi mine.
Nici plantă bându-şi seva din hăuri de pământ,
nici fiară, dar nici om,
nici vântul printre nori în preumblare.

Desăvârşite trupuri ca geamul transparent sunt.
Nemistuite flăcări ca apa ce spală obositele tălpi de trecători.
Cei mai verzi pomi ca plumbul au înflorit azi-noapte.
Nisip este iubirea, gurii uscate dat.
Ura, cană de sare acelui însetat.
Izbucniţi, râuri; ridicaţi-vă braţele,
capitale! Eu, fiul sfânt al cernoziomului, voi reveni în cernoziom
ca şi când n-am existat,
ca şi când cântul, cuvântul le-ar fi creat
nu inima mea, nu sângele meu,
nu a mea durată,
ci un glas neştiut, impersonal,
chiar valu-n mers, chiar vântu-n cor, chiar legănatul copacilor
cu coroana-ntomnată.

Nu este nimeni între tine şi mine,
dar forţa dată mi-e.
Pe şesuri de pământ pasc munţii albi,
se duc în mare, în cascada lor,
din ce în ce mai noi sori se înclină
peste-acel râu mărunt şi negru, unde-am văzut lumină.
Nu sunt nici înţelept, nici priceput, nici credincios,
dar mi s-a dat putere, şi ea sfâşie lumea.
Valul greu de ţărm se izbeşte
şi voi pleca, în întinderea eternelor ape mă voi întoarce,
iar tânărul val urma mi-o va-nveli cu spumă. O, beznă!
Colorată de-a zorilor geană,
ca smuls plămân din fiara mursecată,
te legeni blând, te duci la fund.
De câte ori n-am înotat cu tine

Încremenit în miez de noapte,
auzind o voce peste biserica ta înfricoşată,
strigătul ciufilor, foşnetul negrei ierbi în tine-au crescut
şi-au licărit două mere stând pe masă
sau foarfeca deschisă lucea –
iar noi eram asemenea:
merele, foarfeca, bezna şi eu –
sub luna argintată, nemişcată,
asiriană, egipteană şi romană.

Se primenesc primăveri, se unesc bărbaţi şi femei,
copii somnoroşi pe pereţi mâinile-şi plimbă,
sumbre uscături desenează cu degetu-n salivă,
se preschimbă forme, se descompune ceea ce părea de neînvins.

Dar între ţările născând din adâncul mărilor,
între uliţele stinse pe al căror loc
se ridică munţi construiţi din planetă căzută,
faţă de tot ce a trecut şi va mai trece
se apără ce-i tânăr, pur ca pulberea-n soare,
neiubind răul, nici binele iubindu-l,
trimis la ale tale uriaşe picioare,
ca să-l zdrobeşti, să-l bătătoreşti,
ca suflul tău să învârtească roata,
iar de la acest gest să tremure schelăria firavă,
pentru a-i da lui foamea şi altora sare, vin, pâine.

Nimic de tine nu mă desparte.

Dacă sunt soldat, aripa de pe coif eşti tu,
obuzul, glonţul vâlvătăilor când ochim cu tine departe,
tu dai tot ce merită orice făptură vie.

Dacă plugar eu sunt, tu cu palmele mele trudeşti la moartea
buruienilor din ogor şi seci bălţile
până dau roadele şi ca mana picură vodca
în smerite gâtleje de popoare sub sete.

Celui visând puterea, tu, neagră draperie,
pe jos te-ntinzi, acoperind casele oamenilor,

în ceaţă dă stăpânul cu talpă de bronz
şi sloiuri se rup ca de fier
şi corul slăvind legiuitorul suie la cer,
înainte ca potopul să ne cuprindă.

Încă glasul cornului e mut
să-i cheme pe cei în văi răspândiţi.
Roata carului ultim încă-n brazdă nu sună.
Între mine şi tine nu e nimeni demult.

Paris, 1935

Nori

Nori, grozavii mei nori,
inima cum bate, ce regret al ţărânii-n plânsori,
nori, nori albi şi nescrişi,
mă uit la voi în zori cu ochii-nlăcrămaţi
şi ştiu că mă mână dorinţă, trufie,
şi cruzime, sămânţa dispreţului;
cos aşternut pentru moarta somnie,
iar cele mai vii culori ale minciunii mele
au mascat adevărul. Atunci îmi plec ochii
şi viforu-l simt cum rece mă trece
înflăcărat, uscat. O, sunteţi măreţie,
păzitori ai acestei lumi, nori! Să adorm fie,
noaptea-n braţele ei să mă ia.

Vilnius, 1935

Precuvântare

Tu, cel pe care nu l-am putut salva,
Ascultă-mă.
Vorba simplă-nţelege-mi, de alta rni-e jenă.
Jur, n-am în mine magia cuvintelor,
Îţi vorbesc prin tăcere ca norul, copacul.

Tot ce mă-ntărea pentru tine era muritor.
Finalul epocii l-ai luat ca pe-un nou început,
Inspiraţia urii ca pe-un lirism frumos,
Forţa oarbă ca pe ceva perfect.

Iată valea apelor noastre lente. Podul enorm
Pierdut în albe ceţuri. Iată oraşul frânt,
Vânt ducând spre groapa ta pescăruşii,
Când eu discut cu tine.

Ce-i poezia ce nu poate salva
Seminţii şi nici oameni?
Neadevăr oficial,
Cânt de beţivani cu gâtul deodată retezat,
Lecturi dintr-un iatac de domnişoară.

O poezie bună am vrut, fără să ştiu,
Izbăvitoru-i ţel târziu l-am înţeles,
Asta, doar asta este salvarea.

Au pus peste morminte mei sau mac
Mâncare pentru morţii-păsări care vin.
Pun pentru tine-aici, cel de demult, o carte
Să nu te mai abaţi de-acuma pe la noi.

Varşovia, 1945

Întâlnire

Mergeam în zori de ziuă pe câmpul îngheţat,
Aripa-n roşu se trezea, tot noapte-i.

Şi brusc ţâşni un iepure în faţă,
Unul din noi cu mâna-l arătă.

A fost demult. Azi nu mai este nimeni,
Nici iepure, nici cel ce-l arătase.

Iubire, unde-s oare şi-ncotro merg
Mâna-n licăr, gestul fugii, grunjii –
Nu din regret întreb, ci din reflecţii.

Vilnius, 1937

Campo di Fiori

În Roma-n Campo di Fiori
Măsline şi citrice-n coş,
Pete de vin împroşcate
Şi flori azvârlite pe jos.
Fructe rozii din adâncuri
Pun pe tarabe pescarii,
Struguri în negrul ciorchine
Cad pe-mpufatele piersici.

În piaţa aceasta, aici,
Pe Bruno Giordano l-au ars;
Rugul aprinde călăul,
Gloata din jur cască ochii.
Nici nu s-a stins bine focul,
Tavernele iar s-au umplut,
Măsline şi citrice-n coş
Duc târgoveţii pe umeri.

Campo di Fiori în minte
La căluşei mi-a venit;
Eram la Varşovia-n amurg,
În mai, cu vesele muzici.
Cântul mai tare răsună
Decât răpăiala-n ghetou,
Se-nalţă spre cerul senin
Mici cercuri din fumul de tun.

Zboară din casele-n flăcări
Zmeie negre, duse de vânt;â
Cei din căluşei se întind
S-apuce fărâme-n văzduh.
Vântul din casele-n flăcări
Flutură fuste de fete,
Râde mulţimea voioasă
În blândul duminicii ceas.

Iese de-aici vreo morală?
Fie din Roma, Varşovia,
Toţi vând, se-amuză, iubesc
Şi ocolesc rug şi cazne.
Şi înc-o morală-ar mai fi:
Să treci peste tot şi toate,
Uitarea ce se aşterne
Când focul e încă nestins.

Eu însă atunci mă gândeam
La cei care singuri dispar,
La Bruno, în clipa când el,
Pe rugul acela urcat,
În grai omenesc n-a aflat
Un singur, un unic cuvânt,
Lumii să-i spună adio,
Acelor ce vor fi rămas,

Ce-aleargă vinul să-l toarne,
Fructe de mare să vândă,
Măsline şi citrice-n coş
Să care-n voiosul alai.
El fost-a departe de ei,
De parcă trecuseră veci,
Iar ei aşteptat-au un strop
Ca el să-şi ia zborul în foc.

Şi-acelora însinguraţi,
De lume uitaţi prea curând,
Le e străin graiul nostru
Ca limba pe alt corp ceresc.
Şi tot se transformă în mit
Şi-atunci după ani ce-au trecut
Pe-un Campo di Fiori-nnoit
Mânia aprinde-un poet.

Varşovia – De Paşte, 1943

Credinţă

Credinţă-i atunci când omul nu scapă
Un picur de rouă, o frunză pe apă
Şi ştie că sunt fiindcă aşa-i necesar.
Chiar ochii de-nchide, chiar vis de-a visat
Pe lume va fi tot ce viaţa-a lăsat,
Iar frunza juca-va pe râul sprinţar.

Credinţă-i şi dacă o rană-nfloreşti
În talpă cu piatra, şi-adânc te gândeşti
Că piatra-i făcută doar pentru-a răni.
Priviţi umbra pomului, lungii ei cleşti
Şi-o umbră de floare şi umbre-omeneşti:
Ce nu are umbră, nu poate trăi.

Speranţa

Speranţa este pentru cine crede
Cum că nu-i vis ţărâna, ci corp viu e
Nu minte-auz, răneşte văz şi grai.
Şi lucrurile cunoscute mie
Sunt ca grădina când în poartă-i stai.

Să intri-n ea nu poţi. Dar sigur este.
Dac-am privi de gânduri mai presus,
Am mai vedea cum în grădină creşte
O floare nouă şi-alte stele sus.

Spun unii cum că ochiul ne hoţeşte
Că nu-i nimic şi tot e-nchipuit,
Speranţa pentru-aceştia nu-nfloreşte.
Ei cred că după moartea ce coseşte,
Cu cel plecat şi lumea ia sfârşit
Răpită de o mână, tâlhăreşte.

Iubire

Văzul lăuntric înseamnă iubire
Aşa cum priveşti obiecte străine,
Tu însuţi un lucru din patria lor.
Iar cine priveşte aşa n-are ştire,
Îşi vindecă dorul de multe pricine
Şi păsări şi arbori prieten îl vor.

Atunci obiecte-ar jertfi şi pe el
Oprit în al flăcării spornic eres.
Ce dacă adesea slujeşti fără ţel:
Nu arde mai bine acel ce-a-nţeles.

Varşovia, 1943

Cântec despre sfârşitul lumii

În ultima zi
Albina unei flori îi dă ocol,
Pescarul îşi repară plasa.
Vesel se zbenguie în val delfini,
Micile vrăbii streaşina o ţin
Şi-un şarpe auriu apare.

În ultima zi
Femeile pe câmp lucrează sub umbrele,
Un beţiv adoarme în iarba săracă,
Îşi strigă negustorii de legume marfa-n drum,
Luntrea cu pânze gălbui se-apropie-acum,
Viers de viori e-n văzduh
Ceru-nstelat să-l desfacă.

Iar cei ce tunete şi fulgere-aşteptau
Sunt dezamăgiţi.
Iar cei ce-aşteptau semne, zvonuri de arhangheli,
Nu cred că se-ntâmplă deja.
Cât timp soare, lună pe cer se-arată,
Cât timp bondarul roza cată,
Cât timp se nasc încă pruncii cei rumeni,
Nimeni nu crede c-ar fi aşa.

Doar bătrânul suriu care proroc ar fi fost,
Dar nu-i proroc şi are o altă meserie,
Glăsuieşte legându-şi roşiile:
Alt sfârşit de lume n-o să fie,
Alt sfârşit de lume n-o să fie.

Cântecul cetăţeanului

Piatra care a văzut secarea mărilor
Şi-un milion de peşti zbătându-se-n chin –
Eu, om sărman, văd o mulţime de oameni albi fără strai,
Neliberi. Văd un crab cu carnea lor hrănindu-se din plin.

Văzut-am prăbuşiri de stat, pierdute naţii,
Forţa tirană, cum fug regii şi-mpăraţii.
Pot spune acum, în clipa de faţă
Că sunt – deşi dispare totu-n ceaţă,
Că bine-i câine viu decât leu mort să fii,
Ca în Scriptură.

Eu, un biet om sărman, stând pe un scaun rece, cu pleoapele închise,
Oftez şi-n gând port stelele spuzite
Şi spaţiul neeuclidian şi-ameba care se divide
Şi muşuroiul de termite.

Când umblu sunt ca într-un somn, când dorm doar veghea
mi-e pricina,

Alerg ca hăituit, leoarcă transpirând,
Prin pieţele pe care le-nalţă doar lumina,
Sub ciobul marmorat al unei sparte porţi
Aur şi băutură vând.

Şi nu o dată-am fost atât de-aproape,
Am tins spre inima metalului, focului, apei, ţărânii,
Şi necunoscutul s-a arătat
Cum se-arată pacea nopţii ca răsfrântă în izvor
Şi cum m-au primit roşcatele oglinzi ale grădinii,
Care se sting când le cuprinzi uşor.

Şi-aproape, lângă geamuri, e sera lumilor
Unde paing şi cărăbuş sunt cât planeta chiar,

Unde ca Saturn atomu-n mers luminează
Şi-aici cosaşii duc la gură ulciorul rece în vara de jar.

Atât dorit-am, doar atât. La bătrâneţe
Să privesc ca Goethe pământul în tăcere,
În recunoaşteri şi în împăcări
Cu opera, precum o fortăreaţă
Pe râu cu-abia lumini şi umbre efemere.

Atât dorit-am, doar atâta. Deci cine,
Cine-i de vină? Şi cine mi-a răpit
Junia, vârsta matură, să fiu năpădit
De teamă în cei mai buni ani ai mei? Cine,
Ah, cine-i de vină, o, Doamne, cine?

Şi să gândesc pot numai la cerul înstelat,
La muşuroaie de termite.

Bietul poet

Primul gest este cântul,
O voce liberă ce umple munţii şi văile.
Şi e bucuria,
Dar acest gest este unul răpit.

Şi când anii au schimbat sângele
Şi-o mie de sisteme planetare s-au născut şi au murit în trup,
Stau poet, din cei vicleni şi mânioşi,
Cu privirile mijind răutăcios
Şi cântărindu-mi pana
Vreau răzbunare.

Pun jos pana şi-i dau muguri şi frunze, cu flori se acoperă,
Iar mireasma copacului neruşinată-i, căci pe solul concret
Astfel de arbori nu cresc şi-această mireasmă
E ca o ofensă adusă celor suferinzi.

Unii se retrag în dulcea disperare,
Tare ca tutunul, ca vodca băută în ceasul pierzaniei.
Unii au speranţa celor proşti, rozie ca un vis erotic.

Alţii îşi află pacea în idolatria patriei,
Care poate dura mult,
Fără a depăşi însă secolul nouăsprezece.

Dar mie dată-mi e cinica speranţă,
Că de când am deschis ochii, n-am văzut decât flăcări şi măceluri,
Doar nedreptăţi, umilinţe şi jena celor trufaşi.
Îmi e dată speranţa răzbunării pe alţii şi pe sine,
Căci am fost cel ce a ştiut
Şi n-a tras pentru sine, în vreun fel, foloase.

Bietul creştin priveşte ghetoul

Albine năvălesc peste ficatul roşu
Şi troienesc furnici un negru os,
Începe sfâşierea mătăsii şi călcarea,
Încep să fie sparte sticlă, copac, aramă, nichel, argint,
Ghips, tablă, strune, frunze, surle, globuri, cristal.
Poc! Fosforic foc pe galben zid
Înghite păr de om şi animal.

Albine umplu faguri de plămân
Şi troienesc furnici osul cel alb,
Sunt sfâşiate pânză, in, cauciuc şi piele,
Tot ce-i ţesut, hârtie, materie, solz de şarpe, păr, sârme,
Pereţi şi-acoperiş iau foc şi jaru-nhaţă din podele.
Rămâne doar Pământul nisipos, batjocorit, cu un copac
Uscat.

Abia săpând tunelul merge straja-cârtiţă
Cu o lanternă mică şi roşie în frunte.
Atinge trupuri îngropate, numără şi se strecoară,
Distinge cenuşa de om de multicolorii vapori,
Scrumul fiecărui om după alt ton de curcubeu.
Albine năpădesc urma roşie,
Furnicile-mpresoară locul de pe trupul meu.

Mi-e teamă, tare mi-e, de cârtiţa-străjer.
Umflată-i e pleoapa ca a patriarhului
Ce-a stat mult în lumini de lumânări
Citind a neamului mare carte.

Ce să-i spun eu, evreu al Noului Testament,
Ce-aşteaptă de două mii de ani Isus să se întoarcă?
Trupul meu sfârtecat mă va trăda privirilor lui
Şi mă va pune între cei ce-ajută moartea:
Cei necircumcişi.

La Varşovia

Ce faci, poete, pe ruine
La Catedrala Sf. Ion
În calda primăvară?

Ce gânduri ai sub vântul
Ce dinspre Vistula suflând
Dărâmături împrăştie?

Tu ai jurat că nu vei fi nicicând
La moarte bocitor.
Ai jurat să n-atingi niciodată
Rănile mari ale stirpei,
Ca-n sacru să nu le preschimbi,
În sacrul rău ce pândeşte
Veacuri la rând toţi urmaşii.

Însă al Antigonei plâns
Ce îşi caută fratele,
Clar este peste măsură
De-a rezista. Iar inima
Piatră. Şi-n ea insectă
Sumbra iubire e prinsă
A celui mai trist pământ.

N-am vrut aşa iubiri,
Intenţia nu mi-a fost asta.
Nu astfel mila mi-am dorit,
Intenţia nu mi-a fost asta.
Mi-e pana mai uşoară
Ca fulgul colibri. Povara
Asta nu-mi stă-n puteri.
Cum aş locui în ţara
Unde piciorul dă de oase
Şi ele-s ale celor dragi?
Glasuri aud, zâmbete văd. Însă nu pot

Scrie vreo iotă, fiindcă cinci mâini
Pana strâns mi-o apucă
Şi-mi cer istoria să le scriu,
A vieţii şi a morţii lor.
Fost-am eu oare zămislit
Ca bocitoare să ajung?
Festinuri eu doresc să cânt,
Zăvoaie-n care Shakespeare chiar
M-a introdus. Lăsaţi o clipă
De bucurie la poeţi,
Căci veţi dispărea.

E jalnic să fii fară zâmbet
Şi două vorbe să repeţi
Pe-adresa voastră-a celor morţi,
Voi, cei a căror viaţă
Nuntă s-ar fi voit
A gândului cu trupul,
Cânt, festin.
Două cuvinte s-au salvat: Dreptatea şi-adevărul.

Cracovia, 1945

Copilul Europei

1

Noi, cei ce respirăm plăcerea zilei
Şi ne uităm cum pomii-n mai cu flori se-mpodobesc,
Suntem mai buni decât cei duşi din lume.

Noi, cei simţind o bucurie în merinde
Şi preţ deplin punând pe a iubirii joacă,
Suntem mai buni decât cei din morminte.

De-aprinsele cuptoare păzite după sârme în care urlă vânt,
De lupte-n care rage văzduhul tot râvnit,
Prin har şi viclenie, salvarea ne-am aflat-o.

Pe alţii noi trimisu-i-am în locuri de primejdii
Întărâtând prin strigăte de luptă,
Din faţa cauzei pierdute, noi retrăgându-ne.

Având de-ales a noastră moarte sau a unui prieten,
Noi moartea lui ales-am şi-am gândit lucid: o, de s-ar împlini.

Etanş închis-am locul de gazat şi-am furat pâinea,
Ştiind că ziua ce-o veni, va fi mai rea ca fosta zi.

Şi binele şi răul le-am ştiut, cum scris e-n soartă.
A noastră-nţelepciune rea n-are egal pe lume.

Fiind recunoscut şi dovedit c-am fi mai buni noi decât ceilalţi.
Creduli, entuziaşti şi slabi, nepreţuindu-şi prea mult viaţa.

2

Copil al Europei, tu să respecţi tot ce ai dobândit.
Moştenitor de mult baroc şi gotic din bazilici

Şi-al sinagogilor cu plânset de seminţii lovite.
Moştenitor al lui Descartes, Spinoza şi al cuvântului “onoare”,
Demn urmaş al lui Leonidas,
Tu să respecţi tot ce ai dobândit în ceasul groazei.

Ai mintea exersată, gata să identifice
Rău şi bun în fiecare lucru.
Mintea cea rafinată, sceptică, dându-ne bucurii
Despre care primele naţii nu ştiu nimic.

Condus de acest intelect rapid vei afla
Justeţea sfaturilor date.
Mierea zilei să-ţi intre-n plămâni.
De-aceea-s reguli stricte şi clare.

3

Vorba de-al forţei triumf nu are cum fi,
Fiindcă ne aflăm în era când dreptatea învinge.

Nu pomeni de forţă, spre-a nu avea acuze,
Că pe ascuns susţii doctrine perimate.

Dator e orice şef logicii istoriei.
Adu-i acesteia cinstea cuvenită.

Gura habar să n-aibă de ce rosteşte ipoteza
Despre mâna ce-a falsificat experimentul.

Să nu ştie mâna ta falsificând experimentul
Despre gura care rosteşte clar acea ipoteză.

Să ştii incendiul să-l prevezi cu o rigoare pură,
Apoi să dai foc casei şi să-mplineşti ursita.

4

Să scoţi planta minciunii din mica sămânţă de adevăr,

Nu-i imita pe mincinoşi dispreţuind ce e real.

Falsul mai logic să fie ca-ntâmplările,
Cei plictisiţi de drum să-şi afle în el alinarea.

Dup-o zi de fals să ne-adunăm în cerc ales,
Plesnindu-ne în râs genunchii, când s-o vorbi de fapte.

Laude-mpărţind cu numele de isteţime a minţii
Sau laude cu numele talentului măreţ.

Noi suntem ultimii ce ştim să iscăm din cinism bucurii,
Ultimii al căror vicleşug de disperare-i aproape.

Se naşte-o generaţie extrem de sobră-acum,
Ce ia de-a dreptul ceea ce noi râzând am acceptat.

5

Cuvântul tău să-nsemne nu ce înseamnă el,
Ci sensul împotriva cui folosit a fost.

Din ce-i ambiguu armă să-ţi faci,
În enciclopedie să laşi vorbele clare.

Nu judeca fără verificări cuvântul,
În cartoteci anume cine l-ar fi rostit.

Glasul patimii-i mai bun ca al raţiunii,
Căci cei delăsători istoria n-o schimbă.

6
Şi nu iubi vreo ţară: dispar aşa, deodată.
Nici vreun oraş anume: ca mâine cade năruit.

Nici amintiri nu ţine, pentru că din sertar
Fum otrăvit se-nalţă pentru plămânii tăi.

Nici drăgăstos cu oameni să nu fii: dispar uşor

Sau sunt nedreptăţiţi şi îţi vor cere ţie ajutor.

Lacul trecutului nu îl privi: unda-i e coclită,
Alt chip ţi-o arăta, nu cel pe care-l ştii.

7

Ferit e mereu cel vorbind de istorie,
Cei morţi, în contra lui, nu s-or scula ca martori.

Poţi să le pui în cârcă ce fapte doreşti tu,
Răspunsul lor mereu va fi: muţenia.

Şi-n noapte desluşeşti un chip al lor pustiu,
Pe care, la nevoie, poţi pune trăsături.

Şi mândru de puterea asupra celor duşi,
Le poţi schimba trecutul după-al tău chip, mai bun.

8

Râsul născut din stima pentru-adevăr
E-un râs cu care-n hohot duşmanii ţării râd.

Veacul satirei dus e. De-acum nu-i mai bârfim
Cu meşteşug în vorbe pe regii neghiobiei.

Aspri, cum la faptaşi de cauze stă bine,
Ne vom permite numai glumele cele mai măgulitoare.

Cu strânse buze şi ascultând de-a noastră raţiune
Prudent să mergem în era focului eliberat.

New York, 1946

Note: Malurile Lemanului

Plopii cei luminoşi şi fagii roşii
Şi-n brumărel, sub ceaţă, semeţii pini.
Fumegă-n vale lacul. Sunt zăpezi
Pe culmi de munţi, chiar de cealaltă parte.
Viaţa – ce lasă-n urmă? Doar lumina
Care ne face ochii să-i deschidem
În ceasul toamnei însorit. Se spune:
Aceasta-i! Şi nici artă, şi nici dar
Nu trec deloc peste ceea ce e,
Memoria inutilă forţa-şi pierde.

Cidru-n butoi miroase. Popa-ntoarce
Alb varul cu lopata-n faţa şcolii.
Aleargă pe-o cărare fiul. Puştii
Duc sacii cu castanele pe creastă.
De te-oi uita, Ierusalime, dreapta
Usucă-mi-se, aşa rostea profetul.
Un tremur zgâlţâie ceea ce e,
Despică munţi şi frânge ce-i pădure.
Ceea ce a fost şi va fi infestat,
Va transforma-n cenuşă prezentul.
Iar fierbe lumea pură năvălind
Să nu stea-n loc memoria, nici gândul.

De toamnă ceruri tot ca-n pruncia mea,
Şi chiar matur şi iar la anii ninşi
N-am să vă văd. Îmi picură peisaje
În inimă căldura lor blând, calmă,
Nu ştiu ce-otravă-n voi ne-nchide gura,
Cruce stau braţele, ochii privesc
Duşi ca la vite. Iar cel ce află
Ritm, pace, eternul în ce-i peste tot
Dus e. Hai, vrei distrugerea a tot ce e,
Faci din mişcare eterna clipă
Precum un râu lucind în ceaţă? Da.

Coţofeneşte

Precum ţarca, eu, dar nu eu, treceam prin codru
Mirat că muza Mnemosyne a mea
Nu a răpit uimirii mele nimic.
Cârâia pasărea: „Coţofeneşte”
Mi-am zis. Dar ce-o-nsemna? Că-n veci n-o s-ajung
La inima ei, la ciocul ei, la zborul ei
Nou, mai mereu, când se lasă în iarbă,
Astfel că n-o voi cunoaşte vreodată.
Dar dacă nici coţofenescul nu e,
Atunci nici a mea fire nu există.
Şi cine-ar fi crezut că aflu astfel
Disputa universaliilor?

Montgeron, 1958

Învătătura

Din clipa când la casa cu streşinile căzute
Un medic de oraş tăie buricul,
Iar în livezi ştevia, loboda se-nmulţeau
Şi cuiburi de pere stropite-n alb mucegai,
Eram în mâinile lumii. Putea sugruma
Primul meu ţipăt, cu mâna ei mare-apăsând
Gâtul firav, ce stârnea gingăşia.
De la oameni am luat nume de păsări, fructe,
În ţara lor nu prea sălbatică am trăit
Şi nici foarte rodnică, lunci, câmpuri arate
Şi apă în luntrea din dosul tâmplăriei.

Învăţătura lor de margini s-a lovit,
Ce-i drept, de marginile mele cu vreri sumbre,
Nesupuse nici mie, dar nici dorinţelor lor.
Cei neştiuţi sau doar după numele avut
În mine-au mas şi eu, cu frică multă,
Cămări în mine-am ascultat cu trosnet
Şi-n care nu te poţi uita pe-a cheii bortă.
N-au însemnat nimic un Kazimierz, un Hrehor,
Nici vreo Margareta sau Emilia.
Dar orice defect al lor, orice era infirm
A trebuit să îl repet cu umilinţă
Şi eram gata să strig: Voi sunteţi de vină,
Că nu pot fi cum aş dori, ci doar eu însumi.
Soare izbea în carte păcatul cel dintâi
Şi-ades când răsuna în ierburi blând amiaza
Îmi veneau în minte cei doi, cu a mea vină,
Cum calcă o viespe sub mărul din rai.

Nimic mai mult

Cândva ar trebui să spun cum mi-am schimbat eu
Părerea despre poezie, cum s-a-ntâmplat
De mă consider azi unul din negustorii
Şi faurii Japoniei Imperiale
Ce versuri ţes despre-nfloriţi cireşi
Şi despre lună chiar, şi crizanteme.

De-ar fi hetaire veneţiene
Să descriu cum sâcâie păunul c-o nuia
Şi din şirag de perle şi din mătase fir
Să conturez piept greu şi dâra de pe pântec,
Roşeaţa de la rochia cu nasturi,
Măcar aşa cum comandantul ar fi văzut
În zori sosirea galioanelor cu aur;
Şi dac-aş mai putea ca albele lor oase
Din ţintirimul unde marea linge poarta,
În slovă să le prind mai tare ca un piepten,
Lumina ce-o aşteaptă sub placă-n putregai,
De ne-ndoit aş fi. Din rebelul miez
Ce-ar ţâşni? Nimic, frumosul poate.
Şi-atunci ne sunt de-ajuns cireşii daţi în floare
Şi crizantemele, şi luna plină.

Montgeron, 1957

Odă păsării

Complicată.
Inconştientă.
Ascunzând în spate mâinile cu pene.
Ţopăind ca o şopârlă surie
Pe nişte cibernetice mănuşi
Care se-agaţă de ce ating.

O inegală. O mai mare ca
Abisul, ochi de urechelniţă-n iarbă
Rubiniu de la roata sorilor verzui-lila,
Decât noaptea-n galerii de furnică,
Şi galaxia-n trupul ei,
Egală cu oricare alta.

Peste vrere, fără ea,
Te legeni pe ramuri peste iazurile văzduhului,
Unde-s palate înecate, turn de frunziş,
Terase umbrite de-aterizat pe liră.
Tu te înclini chemată şi mă gândesc o clipă,
Când se destinde talpa, când se-ntinde braţul.
Locul unde-ai fost se mişcă, tu în dungi de cristal
Îţi înalţi inima caldă şi tremurândă.

O neasemuită, indiferentă
La sonul *pta, pteron, brd.*
Peste nume, fară el,
Mişcare necertată-n chihlimbare.
Să-nţeleg din zborul tău ce mă desparte
De lucrurile pe care zilnic le numesc
Şi statura mea verticală,
Deşi pân-la zenit se lungeşte.

Dar ciocu-ntredeschis cu mine e mereu.
Atât de concret şi dinlăuntru iubit,
Că înrudirea şi extazul tău

Îmi suie-n tremur părul de pe cap.
Aştept atunci în tindă de amiezi,
Văd gura mică lângă lei de bronz
Şi despuiata mână o ating
Sub drag parfum de clopot şi izvor.

Montgeron, 1959

Fericire

Ce luciu cald e! Şi cât de roz golful,
Brazi de proră, funii în tihnă
În ceaţa dimineţii. Apa mării
Soarbe izvorul prelins ca prin flaut.
Hăt, colo în zări, sub arc de ruini
Vezi figurine mărunte spre tine,
Una-i cu-un roşu batic. Şi sunt arbori,
Turnuri şi creste în ceasul devreme.

Heraclit

De ei se îndura, el însuşi demn de milă.
Căci mila în oricare limbă se află dincolo de vorbe.
Sintactic chiar, neclară, cum i s-a reproşat,
Cuvinte aranjate cu sensul triplu,
Nimic nu vor cuprinde. Degete-n sandale,
Micul piept de fată sub mâna lui Artemis,
Sudori, ulei pe faţa acelui din vapor,
La General iau parte, există separat.
În vise regăsiţi şi dăruiţi doar sieşi,
Cu drag doar pentru izul din degradantul trup,
Pentru lăuntruri calde din pubianul puf,
Ţinem pe sub bărbie genunchii, ştim că-i Tot
Şi în zadar tânjim. Ai noştri-s animalici.
Fiinţa separată lumina ne-a răpit.
(Enunţu-îl poţi citi în ambele părţi).
„Aşa trufaş şi cinic n-a fost altul”.
Căci neputând ierta, s-a torturat pe sine,
Că nu ne-a transformat un dram de conştiinţă.
Mila născu mânia. Din Efes dus a fost.
Om nu dorea să vadă. Stătea ascuns în munţi.
Mânca frunziş şi ierburi, spunea Laertius.
La ţărmu-abruptei Asii aşterne marea val.
(De sus nu vezi talazuri, doar marea şi atât,)
Ecoul are-acolo un fel de clopoţei.
Oare-al Furiosului Orlando strai curge,
Botul unui peşte şterge rujul gurii
Radiotelegrafistei din luntrile de-abis?

Portret grecesc

Am barbă deasă şi ochii-acoperiţi
De pleoape, ca la cei ce cunosc preţul
A tot ce-i de văzut. Tac cum stă bine
Unui bărbat ce despre inimi ştie
Că pot cuprinde mult mai mult ca vorba.
Chiar ţara, casa, totul am părăsit
Nu pentru vreun câştig sau aventură.
Eu nu mă simt străin sus pe vapoare.
Chipul comun de-ncasator de taxe,
De-ostaş, de precupeţ, străin nu-mi este.
Nici cinstea nu m-abţin ca să o dărui
La zei străini. Mănânc la fel ca alţii.
Atât ajunge să spun despre mine.

Washington D.C., 1948

Pe pământul nostru

1

Când treceam prin oraşul cu oameni
(după Walt Whitman în traducerea lui Alfred Tom),
când treceam prin oraşul cu oameni,
prin acel port San Francisco, numărând pescăruşii,
mi s-a năzărit că între bărbaţi, copii şi femei există
ceva, nici noroc, nici nenoroc.

2

La amiază maldăr alb de cimitire pe munte:
oraşul din ciment strălucitor
lipit cu saliva de insecte dure
coteşte pe rând cu cerul în melcul drumului.

3

De-ar fi s-arăt ce-i pentru mine lumea,
aş lua un hârciog, un arici sau un sobol,
i-aş aşeza pe-un fotoliu seara la teatru
şi-ndesându-mi urechea spre botul lor umed
aş asculta ce spun despre lumina rampei,
despre sunetul muzicii, despre balet.

4

Am străpuns oare sunetul?
Apoi norii cu catedrale,
verdele extatic dincolo de forja porţii
şi liniştea, ciudat, alta decât cea pe care o ştiam.

Sunt aici, unde-i micul pumn al băbuţei răsucit în rozariu,
izbitul băţului pe dale printre umbrele de măr.
Jenă sau nu
că mi s-au împlinit toate.

5

Trezindu-mă în zori, am văzut lacul cenuşiu
şi ca în orice zi, doi pescari într-o barcă ce păcănea uşor.
Apoi m-a trezit soarele strălucindu-mi în priviri
aflat pe defileul din partea Nevadei.
Între o clipă şi alta multe-n somn am trăit
atât de clar, de parcă timpul dispăruse,
dacă ce a fost demult există mereu, nu a fost.
Şi am speranţa că într-o zi vor fi socotite:
regretul şi dorinţa de-a exprima cumva
viaţa-ntru altă slavă, nu în cea proprie.
Vântu-ncreţise apoi apele ce sclipeau.
Am uitat. Neaua lucea pe munte.

6

Slova desprinsă din întuneric a fost para.
Am alergat în juru-i ţopăind şi-aripioare-ncercându-mi,
dar când era să-i sorb dulceaţa, tocmai atunci s-a-ndepărtat.
Mă-ndrept spre para de aur – văd grădina,
vopseaua scorojită la ferestrele de lemn,
măceşul şi foşnetul oamenilor din trecut.
Mă-ndrept deci spre para cea untie şi văd câmpul,
după gard pârâul şi împrejurimile.
Mă-ndrept spre para pădureaţă şi spre cea pergamută.
Degeaba. Între mine şi ea ţări, echipaje.
Aşa voi vieţui ca un fermecat.

7

Fete semeţe, cu bărbia-n sus, se-ntorc de la tenis.

Peste oblica peluză sar stropi de apă.
Un sturz cu pas mărunt se-apropie şi stă ţeapăn.
Se-aprind în lumină eucalipţii.
Stejarii rotunjesc umbra frunzei de mai.
Doar asta. Numai asta merită cântat: ziua.

Dar sub ea tumbe tot fac forţele primordiale
şi demoni ce râd de cei naivi ce cred în existenţa lor,
se rostogolesc, bucăţi de carne roşie,
cântă despre materia fără-nceput, fară rost
şi despre-a agoniei clipă
când prin vicleşugul iubirii de sine
se-ntrezăreşte tot ce-am îndrăgit.

8

Şi dacă Pascal n-a fost izbăvit
şi firavele mâini, în care i s-a pus crucifixul
să fie oare el, ca o moartă rândunea
în ţărână, sub bâzâit de muşte verzui?

Şi dacă ei toţi, stând în genunchi cu palmele lor împreunate,
numărând milioane, miliarde, au sfârşit în iluzia lor?
Asta nu voi accepta. Le-oi da coroana.
Mintea umană-i minune, gura o forţă
şi uriaşă chemarea, cât să deschidă Raiul.

9

Sunt prea rezistenţi, încât dă-le ceva pietre,
şi hrană rădăcini şi-or făuri lumea.

10

Din Mozart i-au cântat la funeralii,
Căci nu era nimic să îi despartă
De nori, de lut, de veştedele dalii

Şi se-aşterneau tăceri prea mari sub bolta spartă.

Şi ca la o serată princiară,
Când ritmu-i dat de ceara stalactitei,
Iar piepturile-n frac se înfioară
Lucind în şir de gulere-aurite

Mozart suna din buclele rotunde
Suind prelung, un funigel cu zborul,
Topindu-se deasupra-n golul unde
Trecea cu dâră turboreactorul.

El, necontemporan cu tot alaiul,
Ca un gândac sub scoarţe îngheţate
Lucra chemând rugina, mucegaiul,
Să fugă până nu-s coroanele luate.

11

Paulina, casa ei are o fereastră spre livadă,
unde adun mere gustoase lângă cocină,
presând cu degetul mare de la picior bălegarul,
alt geam dă spre fântână (las să-mi cadă găleata,
să sperii verzile broaşte din sălaşul lor).
Paulina, muşcata, lutul rece, bătut,
patul tare şi cele trei perne,
crucifixul de metal şi icoanele
gătite cu palmier şi roze.
Paulina-i demult moartă, dar există.
Şi nu ştiu de ce sunt foarte convins că nu doar în conştiinţa mea.
Peste lituanianul ei chip aspru
ţâşnesc fusul şi tălpile ei goale şi bătucite
stropite de apa de safir în care delfini
gâtu-ndoindu-şi
plonjează.

12

Oriunde ai fi, ceru-n culori te împresoară,
la fel ca aici, intens oranj şi violet,
mireasma frunzelor frecate-n palmă te însoţeşte
chiar şi-n vis, păsările au nume
în limba locului: *towhee* e gata de masă,
pâine fărâme pe iarbă, iată-n zbor şi *juncos.*

Oriunde ai fi, atingi coaja pomilor,
încercându-i porozitatea, alta, dar de-acasă,
recunoscător zi de zi soarelui,
oriunde ai fi, nu vei putea fi străin.

Era străin părintele Junipero, când pe un catâr
a sosit aici, şi-a traversat pustiul sudului?
I-a găsit pe fraţii piei roşii. Mintea, memoria
nu le-aveau ascuţite. Au mers dinspre Eufrat,
Pamir şi colinele Chitai,
Încet, cât poate oricare generaţie
să-şi atingă ţelul: loc bun de vânat.
Şi unde-apoi uscatul s-a afundat
În marea lină, au trăit milenii
până ce au uitat tot despre grădina raiului
şi nu au învăţat răbojul timpului.
Părintele Junipero, născut la Mediterana,
le-a adus veşti despre primii părinţi,
despre semne, promisiuni şi aşteptare.
Le-a zis celor exilaţi, că-n patrie
vinovăţia a fost ştearsă ca praful
de pe frunţile lor udate.
Era ceva ce auziseră ei demult.
Dar stăteau foarte prost cu atenţia
şi predicatorul a trebuit s-atârne de gât pulpa de cerb friptă
pentru-a le ispiti privirile.
Atunci însă plescăiau rău, încât el nu putea vorbi.

Totuşi au luat în stăpânire în locul meu
stânci pe care doar balaurii cei muţi
se-ncălzeau de la începuturi, ieşind din mare.
Şi-au ţesut strai din penaje de păsări colorate,
iar mâna bronzată, dând la o parte poalele, arăta: asta.
Şi ţara era de-acum cucerită.

13

Mustăţi de iepure şi gâturi de puf
ale răţuştelor negre-gălbui, foc
lunecos de vulpe îi mişcă la fel
pe stăpân, pe nevolnic. La fel muzica
născută sub copaci. Tambur, flaut
sau armonică sau de la gramofon
jazz behăit din vocea djinnilor.
Zboară-n nori scrânciobul, iar pe cei privind de jos
i-a amuţit rău bezna de sub fustă.
Cine n-a visat la castelele lui de Sade?
Când a a a se freacă iar mâinile
şi treci la treabă: să-nţepi cu pintenul
domnişoarele stând la rând pentru o cursă
sau maicilor goale, dar în ciorapi cu plasă,
să le impui cravaşatul, muşcând un cearşaf.

14

Cabeza, tu eşti cel ce ştie totul despre civilizaţie.
Contabil din Castilia, ce ţi-o fi venit
să cutreieri unde nu-i nicio noţiune,
nicio cifră, nicio dâră de pană-nmuiată-n cerneală,
doar luntrea-n nisipuri, zvârlită de valuri,
târâtul gol sub ochiul indienilor nemişcaţi
şi plânsul brusc în pustiu de cer şi mare,
vaierul: că nefericiţi sunt chiar şi zeii.
Şapte ani ai fost sigur zeul lor prevestit,
bărbos, albicios, lovit, dacă minunea nu a reuşit.
Şapte ani de mers din Golful Mexic până în California,
hu-hu-hu-ul tribal, spinul continentului.
Dar apoi? Cine-s eu, dantela manşetelor,
nu-i a mea, nici masa cu lei şi nici evantaiul
donei Clara şi nici gheata ei de sub fustă.
Pe burtă, marş! Pe burtă, marş!
Cu vopsea de război daţi-vă coapsa.

Lingeţi solul. Wha, wha, hu, hu.

Berkeley, 1961

Nicicând, oraşule

Nicicând, oraşule, nu te-am putut părăsi.
Era lungă mila, dar mă întorcea ca pe-o piesă de şah.
Alergam pe pământul ce se învârtea tot mai repede
Şi-acolo veşnic eram: cu cărţi în ghiozdanul meu
Holbându-mă la colinele de după turnurile Sf. Iacob,
Unde se mişcă un căluţ şi un om mărunt după plug
Duşi dintre noi cei vii, demult, fireşte.
Da, nimeni n-a înţeles societatea sau urbea,
Firme precum Kin Lux şi Helios, Halpern, Segal,
Nici promenada cu sonorul nume Mickiewicz.
Nu, nimeni nu a înţeles. Nimeni n-a reuşit.
Dar când viaţa se mistuie pe-o singură speranţă:
Că într-o zi, acută ea va fi şi transparentă,
Atunci ne pare rău.

Berkeley, 1963

Trei conversaţii despre civilizaţie

I

Ăsta-i statul
negru de furie
dând un răspuns în doi peri
greţos faţă de străini.

Ăsta-i statul
răgete în gol
în portul cocioabă
în alcool de sărmani.

Hermanţiu, de-aş răsuci inelul
şi-ar pieri cartierele prin care şirul
nostru trece iute spre a nu vedea ochii ţintind în gol,

dacă-n loc de constrângerea zilei şi, ca să zic aşa,
de păroase jocuri cuvenite trupului,
spălaţi de zor, prefăcându-se că nici nu put,

oamenii ar mânca dulciuri la teatru
şi s-ar topi de amorul păstorului Amyntas,
iar ziua ar citi Summa, cam prea greoaie,
nimeni n-ar mai fi bun de cazarmă. Statul s-ar prăbuşi.

II

Da, e drept că peisajele s-au schimbat uşor.
Unde erau păduri, acum sunt fabrici şi cisterne.
Apropiindu-ne de poduri peste râu, ne astupăm nasul,
în albie clor şi petrol şi destul metil,
plus secreţiile din Cartea Abstracţiunilor:
fecale, urină şi spermă moartă.
O mare pată otrăveşte peştii în mare.

Unde creşteau trestii şi papuri pe malul golfului,
e doar rugina fiarelor vechi, scrum şi cărămidă.
Am citit în vechii poeţi despre parfumul ţărânei
şi despre licurici. Azi ocolim câmpiile.
Treci rapid de zona chimică a agricultorilor.
Stârpite-s insecta şi pasărea. Plictisit mai e omul,
stârneşte praf după tractor, se apără de soare.
Ce să regreţi aici? Rechinul? Tigrul sau leul?
A doua Natură-am creat după chipul celei dintâi,
pentru a nu ni se părea uneori că mai trăim în rai.
Poate atunci când Adam s-a trezit în grădină,
animalele se lingeau pe bot, căscând prietenos,
iar colţii lor şi cozile izbind coastele
erau figurative şi sfrânciocul roşu
numit mai târziu, mult mai târziu, *Lanius collurio,*
nu-nfigea ciocul în spinii porumbarului.
Totuşi, fără clipa asta, ce ştim despre Natură,
nu-i în favoarea ei. Nici a noastră nu-i mai rea.
Şi vă rog eu mult, haideţi să nu ne mai plângem.

III

De n-aş fi ştiut nimic, doar un singur lucru:
prin ce-i altfel regretul păcatului de-al ambiţiei.

Apar coridoare din arborele de-altădată,
un pantofior de atlas se aude pe panta calmă,
ceafa dragă, parfumu-i dăinuie-n veac,
dar aleargă zbirii cu dovezi ale crimei:
sânge la marginea urbei şi cuţitul uitat.
Şi când mă urmăresc până în zori pe scară
nu-nţeleg, cad agăţându-mă de draperii,
dacă disperarea mea-i regret perfect
sau doar jena că pier fără onoare.
Apoi în oglindă îmi privesc ochii umflaţi.
Şi de aceea, se pare, i-am scris lui Alexander,
sfătuindu-l cum să strunească grupările de tineri
(vei găsi asta, Hermanţiu, sub anul 1820).
Nu-i suportam pe elevii prostului de Jean Iacob,

invidiindu-i că încă mai credeau în nobleţea lor[23].

Berkeley, 1963

[23] Sunt împotriva notelor pe care le face autorul, dar, din păcate, nu poate fi evitat aici un comentariu. Numele Hermanţiu este ales la întâmplare şi nu semnifică niciun personaj istoric. în schimb, în partea a lll-a îşi povesteşte visele ca un apărător pesimist al ordinii din vremurile Sfintei Alianţe, desigur, un Metternich, de vreme ce tocmai el îi scria în 1820 ţarului Alexandru I o scrisoare care conţinea o analiză exactă a consecinţelor politice ale Romantismului (deşi nu a folosit acest termen). îmi vine în minte, de asemenea, că, într-o anumită măsură, conţinutul poeziei mele reaminteşte convorbirile despre englezoaica asfixiată, dintre ţarul Nicolae şi Marele Prinţ Constantin, la Siowacki (vezi piesa în versuri *Kordian,* tradusă şi în limba română de Passionaria Stoicescu şi Constantin Geambaşu, Bucureşti, Paidiea, 2010, n.t.).

Dorm mult

Dorm mult şi îl citesc pe Thomas d'Aquino
adică „Moartea lui Dumnezeu" (text protestant).
În dreapta golful pare-a fi din cositor,
iar peste golf oraşul şi-n zări oceanul,
peste ocean tot apă până-n Japonia.
În stânga mici coline cu iarbă albă,
după coline-o vale irigată, unde se seamănă orez,
iar peste vale munţi şi nişte pini gălbui
şi peste munţii-nalţi, deşert şi oi.
Când nu puteam rezista fară alcool, mergeam cu alcool,
când nu puteam să stau fară ţigări şi cafea, mergeam cu tutun şi cu multă cafea.
Eram curajos. Harnic. Un model de virtute.
Dar asta nu foloseşte la nimic.

Domnule doctor, mă doare.
Nu aici. Nici aici. Nu mai ştiu.
Poate de insule şi continente,
de vorbe nerostite, de bazare şi flaute
sau de băut în oglindă, fară şarm,
deşi urma să fie un soi de arhanghel
sau poate chiar de Sfânt Gheorghe aflat în drum pe Calea Świętojerska.
Domnule vraci, zău, mă doare.
Mereu am crezut în vrăji şi în magie.
Fireşte că femeile au doar un singur suflet şi e catolic,
dar noi avem două. Când începi dansul,
În vis vezi depărtaţii pueblos
şi chiar teritorii inexistente.
Pune-ţi, hai, amuleta din pene,
trebuie să-i salvezi pe ai tăi.
Eu am citit enorm de multe cărţi, dar nu le cred.
Când ne doare, ne-ntoarcem la unele râuri,
ţin minte-acele cruci având semnul soarelui, dar şi-al lunii
şi vrăjitorii cum trudeau din greu, când apăreau epidemii de

tifos.

Trimite-ţi celălalt suflet peste timp şi munte.
Spune, voi aştepta, ce-ai văzut?

Berkeley, 1962

Ditiramb

Multe-am văzut pe-acest pământ, iar munţii de malahit
când soarele apune de raze sunt mereu primiţi cu cântec şi smerenie.

Acelaşi dans de primăvară cheamă, când sub grohotişul de bazalt,
cârduri de păsări se scufundă în apele golfului clare.

Şi vidra marină cu braţul aripă se joacă în spumele de pe lângă Lobos.

Iar în ceaţă ard flori roşii pe albia defileurilor în aburi.

Nimic nu s-a adăugat şi nimic nu s-a luat, lume netulburată, perfectă, neatinsă.

Nu s-a păstrat memoria despre ceva ce ar fi fost numai al nostru.

Melodia muzicuţei de departe, din anii nesiguri sau poteca
pe care ne-am răsturnat, uniţi în acea sărutare.

In dormind pe vârtelniţă, mere în paie şi grâu, discurile
maronii pe pieptul verişoarei Antolka.

Ţăcănitul de mitraliere pe acea câmpie scobită de şanţurile
antitanc sub vălul sfâşiat al cenuşiilor zori.

Cine va confirma, cine va spune somnului „al meu”
chemat în zadar, în zadar?

Merg moartele noastre foşnind în rochii ale Renaşterii,
se uită lung şi îşi pun la gură degetul.
Tovarăşi în zale s-au aşezat la masa de şah, punându-şi
coifurile alături.

Iar puterea cea dragă, aur viu în sânge, distruge pe vecie

numele nostru pustiit.

Berkeley, 1965

Când lună-i

Când lună-i şi se plimbă femeile-n rochii înflorate
Mă miră privirea lor, genele şi tot aranjamentul lumii,
Îmi pare că dintr-o înclinaţie reciprocă,
Ar putea decurge adevărul definitiv.

Berkeley, 1966

Veni Creator

Hai, vino, Sfinte Duh,
Îndoind (sau chiar ne-ndoind) iarba,
ivindu-te (sau nu) ca flacăra deasupra capului,
când este vremea secerişului sau când intră tractorul să are
În valea plină de nucet sau când omăturile
prăvălesc brazii ciunţi din Sierra Nevada.
Sunt doar un om, deci am nevoie de semne vizibile,
iute mă plictisesc să-nalţ scara abstracţiei.
Te-am rugat ades, ştii tu, ca faţa din biserică
o mână-n sus să urce pentru mine o dată,
măcar o dată, dar ştiu că semnele-s doar omeneşti.
Astfel, trezeşte-un singur om, oriunde pe pământ,
(dar nu pe mine, căci ştiu ce-i bunul simţ)
şi dă-mi voie ca, privindu-l pe el, să te-admir pe Tine.

Berkeley, 1961

Blestem

Frumoasă-i, de ne-nvins raţiunea umană.
Nici gratii şi nici sârme sau chiar batjocorite tomuri
Şi nici pedeapsa cu exilul nu-i pot sta împotrivă.
Ea stabileşte-n limbă universalele idei
Şi mâna ne-o conduce, astfel scriem cu literă mare
Adevăr şi Dreptate, iar cu mică, fals şi strâmbătate.
Dincolo de ce e, ea-nalţă ce ar trebui să fie,
Duşman al deznădejdii, prieten al speranţei.
Ea nu ştie evreu ce-i, nici grec, nici sclav şi nici stăpân,
Lăsându-ne pe noi lumea s-o gospodărim cu toţi.
Din larma găunoasă a slovelor trudite
Salvează fraze riguroase, clare.
Ea ne aminteşte că totu-i nou sub soare,
Deschide palma-ntărită a ceea ce a fost.
Minunată şi prea tânără-i Filo-Sofia
Şi neam îi este Poezia în slujba Binelui.
Natura-ntreagă abia ieri naşterea le-a sărbătorit,
Vestea munţilor au dus-o ecoul, inorogul.
Timpul fară margine le e, slăvit prieteşugul,
Duşmanii lor s-au condamnat la distrugere.

Berkeley, 1968

Ars Poetica?

Dornic am fost mereu după o formă mai amplă,
Care să nu fie prea din belşug poezie, dar nici prea mult proză
Şi să permită-nţelegerea clar, fară a provoca nimănui,
Autorului sau cititorului chinuri de rang superior.

În miezul poeziei e ceva indescifrabil,
Se naşte din noi taina şi nu ştim că ea e acolo
Şi ochii-i mijim, de parcă din noi sare-un tigru
Ce stă-n lumină, trupul lovindu-şi cu coada.

Astfel se spune pe drept că poezia-i dictată de-un demon,
Deşi-i exagerat să crezi neabătut c-ar fi de-un înger
Şi-i greu să înţelegi trufia de poet,
Dacă îi e ruşine s-arate slăbiciunea.

Ce om cu cap doreşte să stăpânească demonii
Gospodăriţi în el, precum la ei acasă, vorbind mulţimi de limbi,
De parcă n-ar fi fost de-ajuns gura şi pana să i-o fure
Şi-ncearcă pentru-a le fi bine soarta să-i schimbe?

Căci ce-i lovit de boală azi are preţuire,
Se va gândi vreunul că glumesc doar
Sau c-am descoperit încă o nouă cale
Arta de-a lăuda cu ironia-n sprijin.

A fost un timp când doar citeam cărţi înţelepte
Ce ne-ajutau să trecem durere şi necaz.
Dar nu-i acelaşi lucru cititu-a mii de cărţi,
Care provin adesea de la psihiatrie.

Cu totul alta-i lumea decât ni s-ar părea
Şi noi suntem tot alţii decât în flecăreli.
Cinstea e aşadar păstrată în tăcere,
Respectul câştigând de la vecini şi rude.

Folosul poeziei e că-i amintitor
De cât de greu îţi este acelaşi să rămâi,
Căci casa ni-e deschisă şi cheia-n uşă nu-i
Şi nevăzuţii oaspeţi tot intră şi tot ies.

Fireşte, ce spun eu aici, nu e poezie,
Căci versuri avem voie de scris rar şi-anevoie
Din tot ce-apasă obligând şi cu speranţa
Că duhul bun nu răul instrumentează-n noi.

Graiul meu credincios

Graiul meu credincios,
mereu te-am slujit.
În fiece noapte îţi aşterneam boluri de culori,
ca să ai de toate: mesteacăn, şi licurici, şi mugurar
păstrate în memoria mea.

Ce de ani a durat.
Ai fost patria mea, fiindcă alta nu am avut.
Am crezut că vei fi şi intermediar
între mine şi oameni buni,
chiar dacă erau douăzeci, zece
sau încă nu se născuseră.

Acum îmi recunosc îndoiala.
Sunt clipe când mi se pare că viaţa mea s-a irosit.
Căci tu eşti graiul celor înjosiţi,
graiul celor neînţelepţi, care se urăsc
poate chiar mai mult decât alte popoare,
graiul intimilor,
cel al scrântiţilor,
bolnavi de ce e nevinovat.

Dar fără tine cine-s eu.
Doar un şcolar în ţară-ndepărtată,
a success, fără frici şi umilinţe.
Dar cine sunt eu fără tine.
Un filozof precum oricare.

Ştiu, asta-mi va fi deci educaţia mea:
faima individualităţii răpite
Greşitului din moralitate,
covor roşu aşterne Marele Lăudător,
şi-n acelaşi timp lanterna cea magică
proiectează imagini din clocotul uman şi divin.

Graiul meu credincios,
poate că eu este necesar să te salvez.
Aşadar, îţi voi pune-n continuare boluri de culori
luminoase şi curate dacă e posibil,
căci necazul cere rânduială sau frumos.

Berkeley, 1968

Misiune

Gândesc fricos şi-nfiorat că viaţa-mi s-ar împlini
Doar de-aş fi în stare de-un spovedit în public
Dând pe faţă minciuna, a mea şi-a epocii mele:
Aveam voie să scoatem răcnete de pitici şi de demoni,
Dar cuvintele pure şi demne erau interzise
Sub pedeapsă aspră: cine-ar fi-ndrăznit să le rostească
Pe sine se considera cel pierdut.

Berkeley, 1970

Ceasul

Soarele aprins pe frunze, zumzetul dens de cărăbuş,
Peste râu, departe-n zări, un gângurit ca-n vis
Şi izbitura de ciocan nu doar pe mine mă bucură.
Îi aşteaptă, de-a gata, pe toţi care îşi spun: că sunt muritori,
Pentru a lăuda viaţa ca mine, asta-i fericirea.

Berkeley, 1972

Economia divină

O astfel de clipă, că voi apuca nu am crezut.
Când Dumnezeu cel de pe coline
Şi din cer, *Kyrios Sabaoth,*
Îi va umili astfel pe oameni,
Lăsându-i să facă după pofta inimii,
Să scoată pilde, fără-a le spune ceva.
Era un spectacol neasemănător, e drept,
Cu ciclul secular al regalelor drame.
Drumurilor pe stâlpi de beton, urbelor din sticlă şi fier,
Aeroporturilor mari cât un stat tribal,
Deodată le-a lipsit principiul şi au căzut
Nu în somn, ci pe viu, fiindcă lipsite de sine
Durau cum durează tocmai ce n-ar trebui.
Din arbori, din pietrele de câmp şi din lămâi
Materia a dispărut şi spectrul lor
S-a dovedit un vid, un fum pe peliculă.
Şi roia spaţiul dezmoştenit de obiecte.
Peste tot era nicăieri şi invers.
Ca argintul, litere se clătinau, fugeau.
Mâna nu putea să deseneze semnele de palmier, de râu, de ibis.
Larma celor mai multe limbi a anunţat moartea slovei.
Vaierul a fost interzis, doar lui însuşi se mai plângea.
Oamenii atinşi de un chin deloc înţeles
Şi-au dat jos straiul, ca goliciunea lor s-aducă judecata.
În zadar tânjeau după groază, îndurare şi furie.
Prea puţin justificate
Erau truda şi odihna,
Chipul, părul, şoldurile
Şi oricare existenţă.

Berkeley, 1973

Chemare la ordine

Ai striga
Fiindcă lumea-i nebună
Oricine. Dar ţie nu se cade.

Din care nisip,
Nămol şi secreţii,
Şi aşchii rebele
Ţi-ai lipit castel împotriva probei mării,
Deja atins de val.

Şi ce haos
Măsurat de-aici până aici.
Care *abyssus*
A fost văzut şi nepovestit.
Ce teamă
Faţă de ce eşti.

Da, se arată.
Nu-i ce pare.
Se numeşte,
Rămâne nenumit.
Se-nfăptuieşte,
Dar e ne-nceput.

Linge-al tău castel
Marea în doliu
Cu tonuri de vin,
S-aline fala.

Totuşi ai ştiut
Aproape din nimic.
Nu-i treaba minţii,
A virtuţii.

Deci cum să condamni

Nechibzuinţa lor.

1969

Suveranul Albaniei

Poate mi-a fost datoria plătită
Şi pentru limba mea am făcut tot ce-am putut,
Ştiind că voi avea în schimb tăcerea?
Se micşora şi se tot micşora. Se facea chiar pigmee.
Am devenit un mare poet al Albaniei,
Zâmbetul damei şi-atenţia regentului
Ar fi azi, din păcate, un premiu dat târziu.

Berkeley, 1972

Nu astfel

Iartă-mă. Am fost strateg la fel ca mulţi dintre cei ce se strecoară noaptea
pe lângă omeneşti clădiri.
Calculam unde stau străjerii înainte de a îndrăzni să mă apropii de graniţele închise.
Ştiind mai mult mă făceam că e de ajuns mai puţin, nu aşa ca acei care au lăsat mărturie,
Indiferenţi la împuşcături, la goana din tufe şi la sfidare.
Fie ca înţelepţii şi sfinţii, mă gândeam, să aducă daruri întregului pământ, nu limbii.
Eu apăr bunul nume, fiindcă limba este măsura mea.
Limba idilică, de copil, care schimbă sublimul în duios.
Şi se destramă imnul sau psalmul dirijorului de cor, rămânând colindul.
Vocea nu mi-a fost mereu plină, o altfel de recunoştinţă doream să aduc.
Cu dărnicie şi fără ironie, gloria celor nevolnici.
De peste şapte graniţe, sub luceafărul dimineţii,
În graiul de foc şi de apă, al stihiilor.

Berkeley, 1972

Atât de puţin

Am spus atât de puţin.
Zile scurte.

Zile scurte.
Nopţi scurte.
Ani scurţi.

Am spus atât de puţin.
Nu am apucat.

Inima mi-a obosit
De admiraţie,
De disperare,
De zel,
De speranţă.

Gura leviatanului
S-a închis asupra mea.

Zăceam gol pe malurile
Pustiilor insule.

M-a răpit în abis cu ea
Alba lumii balenă.

Şi acum nu ştiu
Ce-a fost adevărat.

Berkeley, 1969

Despre îngeri

Vi s-au luat straiele albe,
Aripile, existenţa,
Eu totuşi vă presimt
Mesageri.

Unde-i răsturnată-n partea stângă lumea,
Ţesătura grea tricotată-n stele şi-animale,
Vă tot preumblaţi privind la şirurile sincere.

Statul vostru scurt pe-aici
Probabil la ceas de luceafăr, dacă cerul e fără nori,
În tril de pasăre cântat din nou
Sau în parfum de mere în amurg,
Când farmecă livezi lumina blând.

Spun unii născociţi c-aţi fi,
Dar nu au cum să mă convingă,
Fiindcă lumea chiar s-a născocit pe sine.

Dovada – chiar vocea ar fi.
Ea aparţine clar fiinţelor luminoase,
Uşoare, cu aripi (şi de ce nu),
Înfăşurate în fulger.

Din vis cunosc această voce
Şi ce-i ciudat e că am înţeles cumva
Ordinul ei într-un limbaj suprapământesc:

Iar e zi,
Înc-o zi
Fă tot ce poţi.

1969

Dar

Ce fericită zi.
Ceaţa s-a dus în zori, eu lucram în grădină.
Colibri zburau deasupra florilor de caprifoi.
Şi nu-mi doream nimic din tot ce-avea pământul.
Şi nu ştiam pe nimeni să merite invidia mea.
Tot ce se-ntâmplase rău, uitasem.
Nu mă ruşinam la gândul c-am fost cel ce sunt.
Nicio durere nu simţeam în trup.
Îndreptându-mă, vedeam marea de-azur şi pânzele.

Berkeley, 1971

Muntele vrăjit

Nu mai ţin minte exact când a murit Budberg, poate-acum doi sau trei ani.
Şi nici Chen. Acum un an sau mai demult.
Curând după sosirea noastră, Budberg cel melancolic şi blând,
A spus că la-nceput e greu să te obişnuieşti,
Fiindcă-aici nu-i vreo primăvară, vară, toamnă, iarnă.

„– Visam mereu zăpezi, păduri de mesteacăn.
Unde-aproape nu-s anotimpuri, nici timpul nu-l simţi cum trece.
Acesta e, veţi vedea, muntele vrăjit”.

Budberg: nume vechi, de când eram copil,
Însemna mult în ţinutul Kiejdany,
Acest neam de ruşi din Prusia baltică.
Nu i-am citit vreo lucrare, erau speciale.
Iar Chen, se pare, a fost un poet însemnat.
Trebuie s-accept pe cuvânt, căci a scris doar în chineză.

*

Toamnă caldă, vară rece, copacii-nfloresc în iarnă.
Primăvara nu vine cu nunta de colibri.
Doar arţarul fidel îşi leapădă an de an frunzele,
Că doar aşa au învăţat strămoşii lui.

*

Simţeam dreptatea lui Budberg şi ea mă revolta.
Deci nu voi primi putere şi nu voi salva lumea?
Nici glorie n-o să am, nici tiară, nici coroană?
Pentru asta am exersat eu, Unicul,
Să scriu pescăruşilor şi ceţurilor mării,
Să ascult cum mugesc jos sirenele vapoarelor?

Până a trecut. Cine? Viaţa.
Acum eşecul nu mă ruşinează.
O mohorâtă insulă cu glas de foci
Sau deşertul încins, şi cam asta ne ajunge
Ca să rostim un *yes, da, si.*
„Până şi în somn lucrăm la devenirea lumii”.
Tenacitatea naşte tenacitate.
Prin gesturi fauream un şnur nevăzut.
Şi mă căţăram pe el şi mă ţinea..

*

Ce sărbătoare! *Quelles délices!*
Ce berete şi togi împodobite!
Mnogouvajaemâi Professor Budberg,
Most Distinguished Professor Chen,
Onor Obscur Professor Miłosz,
Care stihuia într-o limbă mai puţin ştiută.

Dar cine să-i socotească.
Aici soare, încât, albă-i flacăra feştilelor lor,
Câte generaţii de colibri vor fi cu ei
În timp ce-naintează astfel. Pe muntele vrăjit.
Ceaţa rece-a mării e semn că-i iar iulie.

1975

Rue Descartes

În treacăt pe strada Descartes,
Am coborât spre Sena, tânăr barbar călătorind
Indimidat c-am sosit în capitala lumii.
Eram o mulţime de inşi de la Iaşi şi Cluj, Vilnius, Bucureşti, Saigon
şi Marakesh,
Cu mintea spre obiceiurile de acasă
Despre care nu se cuvenea vreo vorbă aici:
Bătăi din palme către slugi, fete grăbit venind,
Ospăţul dat cu incantaţii
Şi rugăciuni în cor, rostite de pani şi de ţărani.

Lăsat-am în urmă acel ţinut mohorât,
În universal am intrat, admirând şi dorind.

Apoi mulţimea aceea din Iaşi şi Cluj sau din Saigon şi din Marakesh
Ucisă-a fost, fiindcă dorea să răstoarne obiceiul de-acasă.

Apoi colegii lor au cucerit puterea,
Pentru-a ucide-n numele frumosului universal.

Între timp, oraşul nu-şi trăda firea lui,
Răsunând în beznă râsul său în hohote,
Făcând pâini lunguieţe şi turnând vinul bun în căni de lut,
Cumpărând peşte, lămâi, usturoi de la piaţă,
Pasiv la onoare/dezonoare, la ce era măreţ, glorios.
Fiindcă toate acestea au fost şi s-au schimbat
În statui înfăţişând nu se ştie pe cine,
În arii şi în strofe abia auzite.

Îmi sprijin iar coatele de granitul dur de pe mal,
De parcă m-aş fi întors din ţări clandestine
Şi-aş fi văzut brusc în lumină roata vremii sucindu-se
Acolo unde au căzut imperii, şi-au murit cei vii
Şi nu-i aici şi-aievea capitala lumii.
Şi răsturnatelor obiceiuri li s-a redat numele bun.

Şi ştiu că timpul umanităţii nu seamănă cu al Pământului.

Iar dintre-ale mele grele păcate, unul mi-e viu:
Cum cândva, trecând prin codru, pe lângă pârâu,
Am aruncat cu-un pietroi într-un şarpe încolăcit în nişte ierburi.

Şi ce mi-a sortit viaţa, pedeapsă justă a fost:
Care-l atinge-acum sau apoi pe cel ce-ncalcă ce este interzis.

1980

Râurile

Râuri, ape vii, doar pe voi v-am slăvit sub felurite nume!
Voi sunteţi lapte şi miere, iubire, şi moarte, şi dans.
De la izvorul ţâşnind în grote tainice printre pietre cu licheni,
Unde zeiţe toarnă din ulciorul lor apă vie,
De la susurul luminos al ierbilor cu ponei fornăind,
Încep cursul vostru şi-al meu, şi admiraţia, trecerea.
Îmi întind chipul spre soare, golaş, cârmind rareori vâsla cufundată,
Trec în zbor păduri de stejar, lunci, zăvoiul de pini,
După orice cot se deschidea în faţa-mi pământul făgăduinţei,
Fumul satelor, somnoroase cirezi, zbor de rândunici, contururi de nisip.
Încetişor, pas cu pas intram în apele voastre
Şi şuvoiul îmi îmbrăţişa tăcut genunchii
Până vrerii lui mă lăsam, mă ridica şi înotam
Prin uriaşul cer răsfrânt al amiezei triumfale.
Şi eram pe malul vostru în pragul nopţii de vară,
Când se întinde luna plină şi-n ritual guri se unesc.
Şi-al vostru cânt la debarcader îl aud ca atunci
Chemându-mă, cuprinzându-mă, alinându-mă.
Cu dangăt de clopot în oraşe înecate plecăm.
Pe cei uitaţi, soli din vechi generaţii îi salută.
Iar goana voastră mereu duce mai departe, mai departe.
Şi nici nu-i, nici n-a fost. Dăinuie doar clipa eternă.

1980

Spre sfârşitul secolului XX

Spre sfârşitul secolului XX, născut la începutul său,
după ce am scris cărţi, bune sau rele, dar oricum muncite,
după ce-am obţinut, pierdut şi am recâştigat,

sunt aici cu nădejdea că o pot lua de la capăt
şi vindeca viaţa, gândind de zor la lucrurile ştiute,
forte, încât timpul nu va răpi locuri, oameni,
şi totul va dăinui mai real decât a fost.

Neînţelegând de unde anii de extaz şi de chinuri,
soarta acceptându-mi şi-o alta implorând,
cu mine n-am fost indulgent şi-am strâns din dinţi.

Mândru doar de-o virtute mie ştiută:
biciuitul c-o rigoare cu multe braţe.

Mereu o iau de la capăt, fiindcă ce pun în poveste
e ireal, pentru ceilalţi lizibil, pentru mine nu,
şi mă-nfaşoară şi mă acoperă,
şi din dorul de adevăr sunt un necinstit.

Atunci gândesc la regulile stilului înalt
şi la cei cărora nicicând ele n-au trebuit
şi că toată viaţa mă amăgeşte o speranţă.

Grădina pământenelor plăceri

1. Vara

În soarele ars din iulie la Prado m-au condus
În sala-n care „Grădina Pământenelor Plăceri”
Era pregătită pentru mine. Pentru a fugi
Pe mal şi-a intra în val şi-a mă recunoaşte.

Era spre sfârşitul secolului douăzeci,
În care voi fi închis ca gâza-n chihlimbar.
Eram bătrân, dar nările îşi doreau miresme din cele mai noi.
Prin simţurile mele cinci am participat
La pământ, surori şi iubite ce m-au condus.

Ce uşor merg ele! Şoldurile în pantaloni, nu-n straie de mătase,
Tălpile goale-n sandale, nu în coturni,
Părul nu le era prins cu agrafa.

Dar aceleaşi menstre reînnoite sub semnul lui Selene,
În alaiul ce-o cântă pe doamna Venus.

Mâinile lor m-atingeau şi mergeau gătite
Ca zorii timpurii de la-nceput de lume.

2. Globul

Se-ntâmplă-n miezul unui glob transparent,
Peste care Dumnezeu Tatăl, mic, cu barba tunsă mai scurt,
Stă cu o carte-n centrul unor nori negri.
Citeşte vraja şi lucrurile sunt gata.
Abia ce iese pământul, c-apar iarba şi arborii.
Colinele verzui ne-au fost oferite
Şi tot nouă, raza ţâşnind din deschişii nori.
Cine ţine globul? Fiul, fireşte.

Iar în el este tot pământul, Rai dar şi Iad.

3. Raiul

Sub semnul meu, Racul, o fântână rozie
Revarsă izvoarele a patru râuri,
Dar nu am încredere în ea. Nu este cel mai bun semn,
O spun din experienţă. Oricum, simţim repulsie
Faţă de gura mobilă a crabilor, faţă
De cimitirul de calcar al mării.
Oare-aşa-i fântâna vieţii? Cu dinţi,
Amăgind prin culori pure. Pe sub ea aşezate
Capcane cu lipici, unde-i momit păsăretul.
Elefant sau girafa sau rinocer, toţi albi,
Vietăţi negre de iaz; leul sfâşie cerbul,
Pisica şoareci. Un guşter tricefal,
Un ibis tricefal. Ce-i asta nu prea ştiu.
Sau câine cu două labe. E semn rău.
Adam şade-n uimire. Tălpile lui
Ating piciorul lui Isus ce-a adus-o pe Eva
Şi-i ţine mâna-n stânga lui, iar două degete-ale dreptei
Le-a ridicat prorocind. Eva-şi pleacă ochii.
Cine e şi va fi această îndrăgită
Din Cântarea cântărilor? Sofiia,
Seducătoare, Mamă, Ecclesia?
A creat-o pe cea care-l va naşte.
Aşadar de unde-a primit chip uman,
Înainte de-nceput de an şi veac?
Umanul oare-a fost întâi de toate?
Şi a zămislit Raiul, dar incomplet
Pentru ca ea, tainica, să rupă un măr,
De-o priveşte Adam şi nu-nţelege.

Sunt din ei doi, dublu. Am mâncat din pomul
Cunoaşterii. De-arhanghel fost-am gonit cu sabia.
Noaptea am simţit pulsul ei. Moartea ei.
Şi-am căutat de atunci un loc adevărat.

4. Pământul

Călare pe păsări, simţind sub pulpe penele moi,
Pe sticleţi, pe granguri, pescăruşi,
Sau îndemnând leii, rinocerii, leoparzii să alerge,
Frecând cu blana lor goliciunea noastră,
Înconjurăm apele dătătoare de viaţă
Oglinzi din care se desprind chipuri: masculin şi feminin,
Un braţ sau pieptul rotund al sirenelor.
Aici, oricând e ziua zmeurei.
Ne înfigem amândoi în fragii mai mari decât un om,
Ne cufundăm în cireşe şi ni se prelinge mustul,
Sărbătorim culoarea carmin
Sau roşul auriu, precum globul dintr-un brăduţ.
Suntem mulţi în aceste grădini, un roi întreg
Şi semănăm atât de mult, încât iubirea noastră
Dulce-i şi ingrată, ca la v-aţi ascunselea.
Şi ne-nchidem în coroana florilor
Sau în globuri fluide ca un curcubeu.
Cerul se umple deodată de-o mulţime de semne lunare
Pregătindu-se logodna alchimică a planetelor.

5. Iar pământul

Ne-nţelese-s lucrurile pe pământ.
Ispita apelor. A fructelor.
A sânilor doi şi a pletelor de fecioară.
În roz, nuanţa apei revărsate,
Aşa cum au doar Lacurile Verzi de lângă Vilnius.
Şi-o mulţime imensă în roi se-ntâlneşte
În scoarţa copacilor, în văz telescopic
Întru festinul comun al nudului,
Întru licăr de ochi, dansul cel dulce
În stihia cerului, a ţărmului, mării şi grotei,
Măcar o clipă doar să nu fie moarte
Şi timpul să nu-ntindă firul din ghemul aruncat în hăuri.

6. Iadul

Dacă n-ar fi pământul, oare ar fi Iadul?
Tot ce-i de chin din Iad sunt din munca omului:
Satâre, cleşti, burghie, chiar şi irigatorul,
Precum şi instrumentele de făcut marea gălăgie:
Trompetele, tobele, flautul, harpa,
Cu-un biet condamnat legat în corzile ei.
Apele Iadului sunt prinse-n gerul veşnic.
Adunări, parade militare pe gheaţă
Sub flama oraşelor incendiate.
Focul ţâşneşte din geamuri, nu scântei, figuri
Mici, negre zboară până să cadă-n abisuri.
Hanuri murdare cu mesele şchioape.
Femei cu basmalele lor ieftine de tot
Şi o groază de călăi ce se perindă,
Experţi bine exersaţi în arta lor.
Astfel se poate conclude că lumea-i pentru
A aproviziona şi popula Iadul,
Al cărui sens e dăinuirea. Restul, Cer,
Abis, lumi rotitoare sunt doar pentru o clipă.
Timpu-n Iad nu stă. Plictis şi teamă, alături.
(Ceea ce clar, se poate). Iar noi, uşuratici,
Mereu gonind şi mereu cu speranţa,
Trecători ca dansul şi portul nostru,
Să ne rugăm spre a ne fi cruţată cândva
Veşnica stare.

Despre rugăciune

Mă-ntrebi cum să te rogi la cineva inexistent.
Ştiu doar că rugăciunea creşte un pod de catifea,
Pe care mergem plutind în zbor, ca pe o trambulină
Peste peisaje de culoarea aurului copt
Transformate prin magicul oprit de soare.
Podul duce pe malul Răsturnării,
Cu tot pe dos şi cuvântul „există”
Îşi arată sensul abia intuit.
Iată, spun „noi”. Fiecare separat
Simte acolo milă pentru alţii, implicaţi în trup
Si stie că de nu s-ar afla chiar şi celălalt mal
Pe podul de peste pământ ar intra la fel.

Doar un singur lucru

Valea – deasupra ei păduri în strai de toamnă.
Vine călătorul, harta l-a adus aici
Sau poate memoria. Cândva, în soare,
La primii fulgi, trecând el pe aici
S-a simţit bucuros, fără vreun motiv.
Văzul fericit. Ritmul arborilor
Ce se perindau, al păsării în zbor,
Trenul prin viaduct, fastul mişcării.
Revine după ani, nu vrea nimic,
Doar singurul lucru, pentru el de preţ:
Să fie văzul pur şi fară nume,
Nici aşteptări, nici frică, nici speranţă,
La hotar, unde eu şi non-eu se sfârşesc.

Caffe Greco

În anii optzeci ai secolului douăzeci,
La Roma, via Condotti.
Stăteam cu Turowicz la Caffe Greco
Şi-am zis aproximativ aceste vorbe:
– Am văzut multe şi am cunoscut multe.
S-au prăbuşit state, s-au perindat şi ţări,
Himere ale spiritului ne-au dat târcoale,
Oamenii dispăreau sau sclavi erau luaţi.
Rândunici la Roma mă trezesc în zori
Şi-atunci simt efemerul, uşurinţa
De-a mă detaşa. Cine sunt şi-am fost eu
Nu-i important. Şi asta fiindcă alţii
Nobili fiind mai mari, chiar mă susţin
Când mă gândesc la ei. La rangul entităţilor.
Cei care au lăsat mărturie credinţei,
Al căror nume a fost şters şi-ngropat în pământ,
Ne vizitează încă. A lor e măsura,
În opere, planuri, aş zice, estetică.

Prin ce se răscumpără literatura
De nu prin melopee, elogiu şi prin imn
Fie şi fără de voie? Tu ai admiraţia mea,
Fiindcă-ai făcut mai mult decât companionii
Trufaşi şi geniali, ce-au stat aici cândva.
N-am înţeles de ce plângeau că n-au virtute,
De-acolo şi mustrări de sine, să înţeleg.
Cu-apusul secol douăzeci, dar şi cu vârsta,
Măsura, bunătatea şi mai frumoase sunt.
Maritain, citit cândva de noi doi, chiar
Ar avea motiv să fie mândru. Eu: sunt uimit
Că Roma rezistă, că iar ne întâlnim,
Că suntem încă o clipă, şi eu, şi rândunica.

Epitafium

Tu, pelerin, ce-ai vrut să vezi Roma la Roma,
Totuşi n-o poţi vedea în inima ei chiar.
SĘP SZARZYŃSKI (după IANUS VITALIS din Palermo)

La Roma chiar merită să cauţi Roma?
Imperiile cad şi lăudate fie.
Dispar cu fastul marmurei decorative
Şi laurii din fruntea cezarilor cumpliţi.
Lupoaica lacomă se adora pe sine,
Cu ostile sale, sărbători şi parade,
Şi-i bine că sunt scrum şi ce-avem noi cu asta.
Noi auzim în cer plâns de închise naţii
Ce n-au putut vedea bestia-n agonie
Şi duc ce a rămas din amintiri mult dragi lor.
Nu arcuri de triumf, nici înzidite ţarini.
Pentru ei scut de lemn, zei fragili din argilă
Şi timpul, cu a lui judecată târzie.

Genealogie

Lui Jan Lebenstein

Cu siguranţă avem destule în comun,
Noi, cei crescuţi în oraşele barocului,
Fără a-ntreba al cărui rege este domul
Zi de zi văzut, ce prinţese locuiau în palat,
Nici cum se numeau acei arhitecţi sau acei sculptori,
De unde-au venit, când, prin ce-au devenit măreţi.
Jucam mingea sub porticuri semeţe,
Alergam sub arcade şi scări din marmură.
Ne erau mai dragi băncile din umbra parcului
Decât îngerii de ghips străjuind deasupra.
Însă ceva ne-a rămas: gustul pentru linia răsucită,
Spiralele contrariilor, asemeni flăcării,
Gătitul femeilor cu rochii în pliuri
Pentru-a da lucire dansului scheletelor.

Linnaeus

S-a născut în anul 1707, la ora 1 noaptea, pe 23 mai, când primăvara era în plină floare şi cucul tocmai prevestea venirea verii.

Din biografie

Fel de fel de lăstari verzi. Cucul. Ecoul.
La patru, în zori, să dai fuguţa la râul
Ce fumegă lin, sub răsărit de soare.
Se deschide poarta, caii aleargă,
Ţâşnesc rândunici, peştii plonjează.
Oare nu am început de la preaplinul
De licăriri şi strigări, de gonit, ciripit?
Existam zilnic în imn, îmbătare,
Neavând cuvinte pentru acest prea mult.

A fost unul dintre cei fericiţi.
A pornit cu cutia lui botanică
S-adune şi să dea nume, ca Adam în rai,
Ce nu şi-a încheiat opera, gonit prea devreme.
De atunci natura aşteaptă nume:
Pe luncile din Uppsala, albă-n amurg,
Miroase *Platanthera,* i-a zis *bifolia.*
Turdus cântă în brădişuri, pe când *musicus*
Încă mai e obiect de dispută.
Pe botanist l-a distrat vajnica pasăre
Pe vecii *Troglodytes troglodytes L.*

Trei regate-ale Naturii le-a pus în sistem:
Animale. Vegetale. Minerale.
A împărţit: clase, ordine, genuri, specii.
„Cât de multe-s operele tale, o, Doamne”!
Cânta în strană. Număr, ordine, simetrii –
Sunt peste tot, le lăuda-n cânt clavecinul
Şi vioara, scandând latinul hexametru.

De-atunci ştim limba admiraţiei: atlasul.

Laleaua cu lăuntrul de-ntuneric,
Anemonele, irisul, nuferii apei,
Pictate în amănunt cu pensula.
Şi pasărea din ram, albastră cu-argint
Nu zboară niciodată, reţinută
Pe pagina cu scrisul dublu decorativ.

Îi eram recunoscători. Seara, acasă,
Priveam lacom culorile la lampa cu gaz,
Cu verde geam. Şi ceea ce pe pământ
E necuprins, prea mult, şi trece şi dispare,
Aici puteam iubi, neştiind ce-i pierderea.

Casa, oranjeria, grădina lui
În care cultiva diverse plante
Fie binecuvântate în pace
Şi belşug. În China şi Japonia,
În SUA, Australia, navele i-au dus
Pe-ai săi elevi ce aduceau daruri din lume:
Seminţe şi desene. Iar eu, care mă simt
Drumeţ, culegător de arte vizuale
Invidiindu-i, aduc în Veacul cel amar
Acest omagiu-n vers, precum clasica odă.

Scai, urzică

...lechardon et la haute
Ortie et l'ennemie d'enfance belladonne
O. MIŁOSZ

Scai, brusture, urzică, mătrăgună
Au viitor. E-al lor maidanul
Şi ruginite şine, cerul, pacea.

Cine voi fi pentru lumea de după mine,
Când peste zarva limbilor, premiu va lua tăcerea?

M-ar fi salvat aranjatul slovelor,
Dar gata-s pentru pământul fară de gramatică.

Cu scai, brusture, urzică, mătrăgună
Peste care vânt, nor visător, linişte.

Trăinicie

Era într-un oraş mare, nu importă din ce ţară şi cu ce limbă.
Demult (binecuvântat să fie acel dar
de a ţese poveştile dintr-un fleac
pe stradă, în automobil – notez tot, ca să nu pierd).
Fleac nu era o cafenea de noapte, plină
În care-n orice seară cânta o divă anume.
Stăteam cu alţii-n fum şi-n zăngăn de pahar.
Cravate, uniforme militare, decolteuri,
Muzica sălbatică a folclorului de acolo,
Cu siguranţă de la munte.
Şi cântul acela, gâtul ei, tijă pulsând,
Deloc uitate-n ani îndelungaţi.
Graţia-n dans, părul ei negru, albul ten,
Iluzia de-a simţi parfumul ei.
Ce am reuşit să învăţ, să cunosc?
Ţări, obiceiuri, existenţe trecute.
Nicio urmă după ea şi acea cafenea.
Doar umbra ei cu mine, fragilul, frumosul.

Sensul

– Când voi muri, vedea-voi câştigul lumii.
Cealaltă parte dincolo de păsări, munţi şi amurg.
Sensul adevărat, care provoacă desluşirea.
Ce nu se potrivise, se va potrivi.
Ce-a fost de ne-nţeles, va fi de înţeles.

– Şi dacă nu e un câştig al lumii?
Dacă sturzul de pe creangă nu e deloc un semn,
Doar un sturz pe ramură, dacă ziua şi noaptea
Se succed fară să le pese de vreun sens
Şi pe pământ nimic nu-i, decât pământ?

Dacă-aşa ar fi, ar rămâne totuşi
Cuvântul cel trezit de gura efemeră,
Care-aleargă, aleargă, un sol neostoit
Pe câmp interstelar, în roata galaxiei
Şi protestează, cheamă şi strigă.

La o anumită vârstă

Doream să ne spovedim şi nu prea aveam cui.
Norii nu ne primeau păcatul, nici vântul
Care vizita toate mările pe rând.
N-am reuşit să interesăm animalele.
Câinii, dezamăgiţi, aşteptau ordin.
Pisica, imorală mereu, dormea.
Persoana, ce părea apropiată,
Nu era-nclinată s-audă despre fapte mai vechi:
Discuţiile cu restul la cafea, votcă,
Nu trebuiau lungite dincolo de semnul plictisului.
Ar fi o umilinţă de a plăti cu ora
Unui om cu diplomă, doar pentru că ascultă.
Bisericile. Poate ele. Dar ce-ai mărturisi?
Că în propriii ochi păream şi frumoşi şi chiar nobili,
Iar mai târziu aici o broască, vai, râioasă
Îşi mijeşte pleoapele groase
Şi se ştie: „Sunt tot eu”.

Capri

Sunt un copil ce se duce la prima împărtăşanie
la Vilnius şi apoi bea o cacao adusă
de zeloase doamne catolice.

Sunt un bătrân neuitând dimineaţa aceea
de iunie: împărtăşitul celor puri, mese albe-n soare.

Qu'as tufait qu'as tu fait de ta vie? – îmi strigă voci
în diverse limbi adunate din drumuri
pe două continente. Ce ai făcut cu viaţa ta,
ce ai făcut?

Încet, cu chibzuinţă, acum când tocmai s-a împlinit destinul,
cobor între imaginile timpului cel trecut,

desigur, ale veacului meu, în care mi s-a cerut
să mă nasc, să lucrez şi să las o urmă.

Doamnele catolice au fost clar şi de-aş reveni acolo,
acelaşi, dar cu altă conştiinţă, m-aş uita atent
vrând să reţin chipul lor dispărând.

Încă sunt trăsuri şi coapse de cai luminate de fulgere
sau de flacăra artileriei din depărtare.

Odăi fără coş, fum ghemuit pe acoperişuri şi largi
poteci cu nisip în codri de pin.

Ţări, oraşe ce trebuie să rămână nenumite, căci cui
să explic de ce şi de câte ori li s-au schimbat
stindardele şi stema?

Din vreme noi toţi primim chemarea, dar ea rămâne
prea neînţeleasă şi doar extrem de târziu se constată
cât de ascultători am fost.

Râul curge şi azi pe lângă biserica
Sfântul Iacob, sunt acolo împreună cu prostia mea
ce mă ruşinează, deşi chiar deştept de-aş fi fost,
tot nu aş fi avut folos.

Azi ştiu că prostia-i necesară oricăror intenţii
pentru a se îndeplini şi strâmb, şi incomplet.

Şi râul, cu grămezi de gunoaie, cu începuturile
infectate, curge prin junia mea prevenind
nostalgic locuri ideale pe pământ.

Şi totuşi pe-acest râu am aflat deplina fericire,
care este extazul dincolo de orice grijă sau gând
şi-n trupul meu stă până astăzi.

Tot ca fericirea, pe râul copilăriei,
în parcu-n care stejari şi tei au fost tăiaţi
din vrerea răilor ocupanţi.

Vă binecuvântez, râuri, şoptesc numele voastre, precum
le rostea mama mea cu mult respect şi cu evlavie.

Cine va îndrăzni să spună: am fost chemat şi de aceea
forţa m-a apărat de tirul ce găurea nisipul
sau forma alături desene pe ziduri lângă capul meu.

De reţinerea-n somn până la explicaţia ce se-ncheie
cu mersu-n tren de vite, de unde viii nu se mai întorc?

De adaptarea aceea la ordin pentru a te înregistra
când vor fi salvaţi acei nesupuşi?

Da, dar ei, oare, nu toţi se roagă la Dumnezeul lor
smerit implorându-l: salvează-mă!

Şi soarele răsărea peste lagărele torturilor
şi până azi văd cum răsare.
Azi ating optzeci de ani şi zbor din San Francisco

spre Frankfurt şi Roma, pasager ce-a mers cândva trei zile
de la Szetejnie la Vilnius.

Zbor cu Lufthansa, ce stewardesă dulce, ei toţi de aici
sunt prea civilizaţi, încât ai fi neghiob să-ţi aminteşti: cine au fost.

La Capri, lumea veselă şi petrecăreaţă mă tot invită
să particip la festinul veşnicei reînnoiri.

Braţe golaşe de femei, o mână ce duce arcuşul
printre ţinute de seară, lumini şi fleşuri
îmi deschid o clipă de pace cu uşurătatea omenească.

Crezul în Cer şi Iad, labirinturi filozofice, flagelarea
trupului cu posturi nu-s necesare.

Dar se tem totuşi de semnul inevitabilului:
un nodul la sân, sânge-n urină, hipertensiune.

Atunci cu siguranţă ştiu că toţi suntem de fapt chemaţi,
fiecare se gândeşte la ineditul unei sorţi aparte.

Împreună cu epoca mea plec pregătit pentru sentinţa
ce mă va număra printre-ale ei năluci.

Dacă am făcut ceva, numai ca băiat smerit şi urmărind
deghizat realitatea cea pierdută.

Dumnezeu este real în trupul şi sângele nostru
care sunt simultan pâine şi vin.

Chemarea crescândă a Fiecăruia în pofida
legii pământeşti a anihilării memoriei.

La Szetejnie

I

Tu ai fost începutul şi cu tine sunt iar,
aici unde am învăţat punctele cardinale.

Jos, dincolo de arbori, partea Râlui, în spatele meu şi al clădirilor
partea Pădurii, în dreapta Vadul Sfânt, în stânga Fierăria şi Bacul.

Pe-oriunde-am umblat, pe orice continent,
mereu eram întors cu faţa către Râu.

Simţind aroma şi gustul mustos de obligeană
alb-roşie, strivită între dinţi.

Vechi cântece păgâne ascultând, ale cosaşilor întorşi de la câmp,
când soarele se stingea în serile blânde, dincolo de coline.

În iarba înaltă aş putea arăta locul umbros,
unde m-ai obligat să fac primele litere strâmbe.

Iar eu m-am smuls, dispărând în ascunzătorile mele,
fiindcă eram sigur că niciodată n-o să ştiu să scriu literele.

Însă nu m-am aşteptat nici la o astfel de cunoaştere:
că oasele se sfărâmă, trec zeci de ani, dar dăinuie aceeaşi prezenţă.

Că putem să existăm, precum eu cu Tine, în ţinutul unor oglinzi
veşnice, trecând în acelaşi timp prin necosite ierburi.

II

Ţineai hăţurile şi mergeam cu brişcă

în vizită în sătucul de lângă pădure.

Crengi cu mere şi pere, arcuite sub povara rodului,
case cu pridvor, împodobite, peste grădini de nalbă.

Foştii tăi elevi, acum gospodari, discutau cu noi despre recoltă,
femeile ne arătau războaiele de ţesut şi dezbăteau îndelung
culorile urzelii şi ale modelelor.

Pe masă afumături, faguri de miere în vase de lut,
şi am băut kvas de pâine din bidon de tablă.

L-am rugat pe primar să-mi arate satul, m-a dus pe câmpurile
goale până aproape de pădure şi a oprit maşina lângă un pietroi.

„Aici era sătucul Peiksva”, a spus nu fară triumf în glas,
ca al acelora care totdeauna sunt cu învingătorii.

Am observat că o parte a pietroiului era ruptă, au încercat aşadar
să spargă bolovanul cu ciocanul, ca să dispară chiar şi această
urmă.

III

Am ieşit în fugă în zorii verii printre trilurile de păsări
şi m-am întors, între o clipă şi alta am scris opera.

Deşi a fost atât de greu să trag bastonaşul *n* ca să se lege
cu bastonaşul *u,* apoi să mă încumet la puntea dintre *r* şi z.

Ţineam pana subţire ca o trestie şi înmuiam peniţa în cerneală,
pisar călător cu călimara la brâu.

Acum mă gândesc că opera este în loc de fericire
şi că este infestată de milă şi groază.

Totuşi spiritul acestui loc trebuie să existe în ea,
aşa cum este în Tine, însoţindu-te de copil.

Ghirlande din frunze de stejar, clopot la bifurcarea teiului
chemând la sărbătoarea de Mai, am dorit să fiu bun
şi să nu umblu printre păcătoşi.

Dar când încerc să-mi aduc aminte acum de ce-a fost,
doar fântâna, iar acolo este atât de întuneric,
încât nimic nu se poate înţelege.

Se ştie doar că există păcatul şi există pedeapsa,
orice ar spune filozofii.

Fie ca opera mea să aducă oamenilor folos
şi să atârne mai mult decât răul meu.

Doar tu, înţeleaptă şi dreaptă, ai şti să mă linişteşti,
explicându-mi că am făcut atât cât am putut.

Că se închide mica poartă a Grădinii Negre,
pace, pace, ce este zămislit, zămislit este.

Acest ceva

De-aş putea spune, în sfârşit, ce zace în mine.
Să strig apăsat: oameni, eu v-am minţit
Cum că ACEST CEVA nu îl am,
Când el e acolo mereu, zile şi nopţi.
Datorită clar tocmai lui
Am ştiut să descriu oraşele voastre în flăcări
Iubirile voastre trecătoare, distracţiile de putregai,
Cercei, oglinzi, bretele descoperind umeri,
Scene din alcov şi de pe câmpul luptei.

Scrisul a fost strategia mea protectoare,
A ştergerii urmelor. Fiindcă lumii nu îi place
Cel ce aspiră la interdicţii.

Chem în ajutor râul în care-am înotat, lacurile
Cu podeţ peste păpuriş, valea
În al cărei ecou se repetă amurgul
Şi mărturisesc că laudele aduse existenţei
Puteau fi doar exerciţii ale stilului înalt,
Iar dedesubt era ACEST CEVA, nu am nume să-l numesc.

ACEST CEVA e la fel cu gândul celui fără cămin,
umblând prin oraş străin,

E-asemeni clipei când evreul împresurat
vede apropierea căştilor greoaie de jandarmi germani.

Este ca atunci când prinţul pleacă-n oraş şi vede lumea
cu-adevărat: mizerii, bătrâneţe, moarte.

ACEST CEVA poate fi comparat şi cu faţa cuiva ţeapăn,
care-a-nţeles că-i părăsit pe totdeauna.

Sau cu diagnosticul despre o boală ce nu are scăpare.

Fiindcă ACEST CEVA e ca lovirea de un zid pietros
ca să-nţelegi că zidul nu va ceda vreodată rugilor noastre.

În oraş

Iubit era oraşul şi chiar fericit,
Mereu în maci de iunie şi liliac,
Parcă împins spre cer cu turnurile baroc,
Să te-ntorci de la slujbă, să pui buchetu-n vază,
La geamuri să vezi strada pe care ai mers cândva la şcoală
(Pe zid clar despărţite soarele şi umbra).
Împreună cu caiacul pe lacuri.
Incursiuni de dragoste în insule cu sălcii.
Logodnă şi cununie la Sfântul Gheorghe.
Iar mai târziu confraţii petrec la mine, la botez.
Ador turneele: muzicieni, oratori şi poeţi,
Urale când pe stradă se înşiră Marşul Dragonului.
Duminici de duminici mă aşezam în strană.
Purtam togă şi lanţ de aur, dar al concetăţenilor.
Îmbătrâneam, ştiind că nepoţii fideli rămâne-vor urbei.

Dacă ar fi adevărat. Însă am fost împins
Peste mări şi oceane. Adio, soartă pierdută!
Adio, urbe-a durerii! Rămâneţi cu bine!

Celălalt spaţiu

Ce încăperi celeste spaţioase!
Intrarea în ele e pe trepte de cer
Deasupra norilor atârnă grădini de rai.

Sufletul părăseşte trupul şi o ia-n zbor,
Neuitând de înălţime
Şi de pământ.

Oare am pierdut credinţa în spaţiul celălalt?
Şi-au dispărut, s-au dus şi Cerul şi Iadul?

Ce Mântuire-i fără lunci nepământeşti?
Unde îşi vor fi aflând lăcaşul cei condamnaţi?

Plângem, jelim după o mare pierdere.
Să ne mânjim cu cărbuni, să ne desfacem părul.

Să implorăm să ni se redea
Celălalt spaţiu.

A emigra

În vis îmi revin anii din emigraţie.
Şi numai atunci ştiu cât am suferit.
Viaţa noastră trecută e ascunsă
Sau e zidită, aşa cum fac albinele
Lipind cu ceară locul deteriorat.

Cine-ar exista păstrând acea memorie
A tuturor umilinţelor ambiţiei trufaşe
Şi-a milostivilor ochi către-un sărman
Ce crede c-ar valora ceva ca-n patria lui?

Mărturie de-aş lăsa celor tineri
N-aş pomeni o iotă despre succes.
Care există, da, şi este amar.

Ar trebui

Ar trebui mai doct să fiu azi decât am fost.
Dar nu ştiu dacă sunt mai înţelept.

Memoria aşază extazul, ruşinea.

Ruşinea e-nchisă în mine, dar extazul dat
de dâra soarelui pe un zid, de tril, de-un chip, de iris,
de versuri, de om, dăinuie şi revine-n lumină.

Clipa asta mă urcă peste-al meu cusur.

Voi, iubitelor, apropiaţi-vă, iertaţi-mi
vinovăţia, căci am fost răpit de a voastră frumuseţe.

N-aţi fost perfecte, dar pentru mine arcul sprâncenelor,
înclinarea capului, vorba cochetă şi ponderată
puteau să aparţină doar firilor perfecte.

V-am jurat iubirea mea veşnică, dar apoi
a slăbit hotărârea.

Din priviri pâlpâinde îmi e datul ţesăturii
şi n-ar ajunge pentru a înveli monumentul.

Am rămas cu odele nescrise întru lauda multor
femei şi bărbaţi.

Curajul lor enorm, dăruirea, sacrificiul
s-au dus cu ei o dată şi nimeni nu mai ştie.
Nimeni n-o şti în veşnicii.
Când gândesc la asta, am nevoie de-un Martor nemuritor, ca el să ştie şi să-şi amintească.

O vârstă nouă

S-asculte de comenzi nu mai vrea trupul.
Se răstoarnă pe drum drept şi îi e greu să urce scările.
Mă port faţă de el în chip satiric. Îmi bat joc
De muşchii flaşti, de târâitul paşilor, de nevăz,
De toate datele bătrâneţii adânci.

Din fericire încă fac versuri noaptea.
Deşi în zori când le transcriu, nu le pot reciti apoi.
Mă ajută literele mari ale computerului.
Pe care l-am apucat, ceea ce e ceva.

Tratat teologic

1. Un astfel de tratat

Un astfel de tratat nu îl va scrie un tânăr,
Însă nu cred că teama de moarte l-ar dicta.
După-ncercări mai multe, e clar recunoştinţă,
ca un adio la decadenţa
limbajului poetic al secolului meu.

De ce teologia? A fost prima şi va fi.

Iar ăsta-i adevărul şi tocmai poezia
prin chiar felul ei de pasăre speriată
izbindu-se de geamul transparent stă mărturie,
că nu ştim să trăim în iluzoriu.

Fie ca-n vorba noastră, realul să revină.
Adică sensul, imposibil fără un punct de sprijin absolut.

2. Poetul care-a fost botezat

Poetul care-a fost botezat
într-o parohie catolică din sat,
a dat peste greutăţi
din pricini ale altor crezuri.
Zadarnic încerca să intre-n mintea acelora.
Bănuia la ei un resentiment de umilinţă
şi mituri tribale compensatorii.
Or fiecare, copiii, purta propriul lui destin.

Deci opoziţia eu-ei era imorală.

Căci dovedea că singur se consideră chiar mai bun decât ei.

Mai simplu era să spui cu ceilalţi rugăciunea-n engleză,
într-o biserică a lor din Berkeley.

Cândva, intrând pe centura din care o bandă
duce spre San Francisco, iar alta spre Sacramento,

s-a gândit că-i necesar să scrie un tratat
teologic pentru plata păcatului
egoistei trufii.

3. Nu-s

Nu-s şi nu vreau să fiu posesor de adevăr.

Mi-e potrivită ruta mărginaşelor erezii.

Pentru-a evita tot ce se numeşte liniştea credinţei
şi ceea ce e clar automulţumire.

Polonezilor mei le era drag ceremonialul religios,
dar teologia nu le plăcea.

Eram precum pustnicul într-o pădure,
care privind pe geamul lavrei râul revărsat,
îşi scria tratatul său în latină, limbă ne-nţeleasă
de troglodiţii săteni în cojoc.

Şi cât comic între gardurile orăşelului,
unde găini se cufundă-n praful uliţei,
să reflectezi asupra esteticii lui Baudelaire!

Deprins să ceară ajutorul de la Maica Domnului,
am recunoscut-o destul de greu
în Zeiţa urcată pe-auriu altar.

4. Scuzaţi

Scuzaţi, stimaţi teologi, pentru tonul

ce nu se potriveşte cu toga voastră violet.

Mă frământ şi răsucesc în patul stilului meu,
căutând când îmi va fi comod,
nici prea pios, dar nici din cale-afară de laic.

Va fi fiind un loc de mijloc, între abstract
şi copilăresc pentru a se putea discuta
serios despre tot ce e clar serios.

Catolicele dogme sunt cumva cu nişte centimetri
mult prea sus, ne ridicăm pe degete şi atunci
o clipă baremi ni se pare că vedem.

Dar taina Sfintei Treimi şi taina Păcatului
Originar şi încă taina Răscumpărării
sunt blindate împotriva raţiunii.

Care în zadar vrea să afle despre istoria
Domnului înainte de facerea lumii
şi despre când s-a produs scindarea între bine şi rău.

Şi ce-nţeleg, oare, de aici, fetiţele-mbrăcate-n alb
venind la-mpărtăşania lor dintâi?
Deşi, chiar şi pentru teologii cărunţi e cam mult;
aşadar, ei închid cartea şi invocă
insuficienţa limbajului omenesc.

Dar ăsta nu-i motivul suficient
pentru a gânguri despre pruncul cel dulce, Isus.

5. Povara

Mickiewicz ăsta, de ce să-i mai dăm atenţie, că şi-aşa-i comod.

Preschimbat în recuzită a patriotismului pentru cei tineri.

Într-o conservă, care, după ce-o deschizi, ai desen animat cu

polonezii vechi.

Şi catolicismul, zău, nu-i mai bine să-l laşi în pace?

Să se păstreze ritualul de-a se stropi cu agheazmă
şi de-a serba sărbătorile şi-ai conduce pe morţi
la morminte respectate.

Totdeauna se vor găsi unii care-l vor trata
prea serios, adică politic.

Niciodată însă nu m-am aliat cu duşmanii
iluminismului care îl aud pe diavol rostind

În limba liberalismului şi-a toleranţei faţă de orice rit.
Din păcate, mie mi s-a aplicat zicala americană,
altminteri formulată cu intenţii rele:
„Catolicul catolic rămâne”.

6. În zadar

Zeii sau sunt atotputernici, dar judecând după lumea pe care au făurit-o, nu sunt buni, sau sunt buni, dar lumea le-a scăpat din mână, aşadar nu sunt atotputernici.

(Şcoala lui Epicur)

La şase ani m-am îngrozit de dura ordine-a lumii.

Zadarnic am căutat apoi refugiul
în colorate atlase cu păsări, custode grăsuţ
al Iubitorilor Naturii.

Darwin, un duhovnic ratat, şi-a promovat cu regret
a lui teorie-a selecţiei naturale, prevăzând
că va servi teologiei satanice.

Căci ea susţine triumful celor tari, eşecul celor slabi,
ceea ce-i programul diavolului
şi de aceea, tocmai, îl numesc Prinţul Acestei Lumi.

Tot ce aleargă, se târâie, zboară, moare, e un argument
că-n om nu-i vreo divinitate.

M-am adresat anti-Naturii, adică artei,
pentru-a clădi cu ceilalţi casa din sonuri
muzicale, culori şi ritm în vorbire.

Ameninţaţi oricând, zilele ni le-am început
cu un calendar de piatră, apoi de hârtie.

Pregătiţi că se va ridica din abisuri o mână rece
pentru-a ne scoate laolaltă
cu netreminata lucrare.

Dar crezând că unii vor putea primi în dar graţia
în ciuda gravitaţiei.

7. Mie totdeauna mi-a plăcut

Mie totdeauna mi-a plăcut Mickiewicz, dar nu ştiam de ce.

Până ce-am înţeles că scria cifrat, că ăsta-i principiul poeziei,
distanţa-ntre ce se ştie
şi ce se dezvăluie.

Adică, important e conţinutul, ca bobul din coajă, iar jocul
meu cu coaja n-are mare importanţă.

Ce-i greşit şi copilăros la acei căutători de taine,
s-ar cere să fie iertat.

De mine-au râs pentru Swedenborg şi alte baliverne,
fiindcă-am trecut dincolo de regula
modei literare.

Mutre acre în grimasa sarcastică
a maimuţelor dezbătând superstiţiile mele
de puşti evlavios.

Ce nu-i de acord cu ştiinţa accesibilă nouă,
despre creatul reciproc uman
şi creatu-n comun despre ce-ar numi ei adevăr.

În timp ce eu voiam să cred în Adam şi Eva,
în cădere şi-n speranţa-ntoarcerii.

.....

11. Conform lui Mickiewicz

Conform lui Mickiewicz şi Iacob Bohme, Adam a fost
ca Adam Kadmon din Cabală, un om cosmic
la sân divin.

A apărut în Natura creată, fiind angelic
şi înzestrat cu un trup nevăzut.

A fost ispitit de forţele Naturii ce-i strigau
(cam cum i-a dictat Mickiewicz lui Armând Levy):

„Iată, suntem aici evidenţe, forme, lucruri, ce cer doar să ţi se supună, să te slujească. Tu ne priveşti, ne atingi, poţi să ne dirijezi cu privirea, cu un semn din cap. Oare ai văzut vreodată o fiinţă superioară ţie, un zeu care să aibă privire, semn cu capul, care ar comanda stihiile? Crede-ne, tu eşti adevăratul zeu pentru noi, tu eşti adevăratul stăpân al facerii. Uneşte-te cu noi, să devenim un singur trup, o singură natură, să fim împreună”.

Adam a cedat ispitei şi atunci Domnul i-a trimis un somn adânc.

Când s-a trezit, în faţa lui stătea Eva.

.....

13. Nu ne mirăm

Nu ne mirăm de speculaţiile-astea,
căci e ne-nţeles Păcatul Originar
şi ne lămurim uşor dacă acceptăm

că lui Adam i-a surâs s-ajungă suveran
al oricărei creaţii vizibile, iar aceasta
dorind o unire cu el nutrea speranţa
salvării ei de la moarte.

N-a fost aşa, el însuşi nemurirea pierzând-o.

Se pare că Păcatul Originar
este acel vis prometeic despre om,
fiinţă-atât de înzestrată, încât prin forţa minţii
civilizaţia va naşte şi leac de-mpotrivire morţii.

Iar noul Adam, Hristos, trup a căpătat şi-a murit să ne cureţe de trufia prometeică.

Lucru cu care, lui Mickiewicz, greu i-a venit s-o scoată la cap.

.....

18. De n-aş avea

De n-aş avea ample cunoştinţe despre
tot ce-i mândrie, trufie sau deşertăciune,

aş lua-n serios spectacolul ce se încheie nu atât
prin lăsatul cortinei, cât prin tunet din cerul senin.

Dar comicul spectacolului tare-i neobişnuit,
încât moartea este un chin aiurea pentru bietele păpuşi,
lăudărosul lor joc, trădătoarele succese.

Mă gândesc la asta trist, văzându-mă
printre participanţii la joc.

Şi atunci îmi vine greu să cred în nemurirea sufletului.

.....

19. Da, trebuie să murim

Da, trebuie să murim.
Moartea e imensă şi ne-nţeleasă.
În zadar de Moşi ne dorim să auzim glasuri
din ţinuturi de beznă, din Sheol, din Hades.
Suntem nişte iepuraşi inconştienţi, ce mergem la tăiere.
Când se opreşte inima, nimicul vine,
spun ai mei contemporani ridicându-şi umerii.

Creştinii şi-au pierdut credinţa-n judecătorul aspru, care condamnă păcătoşii la cazan, în catran.

Eu am avut foloase citindu-l pe Swedenborg,

la care nicio sentinţă nu e dată de sus.

Şi duhul morţilor e-atras de suflete asemenea,
de *karma* lor, ca la budişti.

Simt în mine cum s-a adunat atâta rău,
că nu exclud deloc plecarea mea în iad.

Ar fi clar, acel Iad al artiştilor,

al celor ce-au pus perfecţiunea operei

mai sus decât acea obligaţie a lor de soţi, de taţi,
de fraţi sau chiar de concetăţeni.

.....

23. Doamnă, Tu

Doamnă, Tu, care te-ai arătat copiilor la Lourdes şi la Fatima.

Cel mai mult aşa cum spun copiii, i-ar fi uimit
frumuseţea Ta, nepereche.

Dorind să aminteşti că frumuseţea
e-o componentă-a lumii.

Ce pot să confirm, fiindcă-am fost la Lourdes
ca pelerin, la grotă, când râul cântă
şi pe cerul curat, peste munţi, se vede un ciob de lună.

Stăteai, spun cei mici, deasupra unui tufiş,
dar tălpile Tale se ridicau aproape cu zece centimetri
deasupra tufei.

Aveai trup nu de nălucă, ci de materie nimbată
şi ţi se puteau vedea nasturii rochiei Tale.

Ţi-am cerut o minune, dar eram, de fapt, conştient

Că vin de unde sanctuarele Tale servesc
întăririi iluziei naţionale, evadării
sub protecţia Ta, zeiţă păgână,
în faţa năvălitorilor.

Iar prezenţa mea aici era tulburată
de datoria de poet, nedemnă de lauda serbărilor populare.

Dar vrea să rămână credincios intenţiei Tale nepătrunse

de-a Te arăta celor mici din Lourdes şi Fatima.

Orfeu şi Euridice

In memoriam Carol

Stând pe plăcile trotuarului la intrarea-n Hades
Orfeu s-a ghemuit în vântul zburdalnic,
Care-i zgâlţâia straiul, şi vălurind ceaţa,
Se zbătea-n pomi. Luminile-auto
Se stingeau la fiece val de pâclă.

În faţa uşii sticloase s-a oprit, nesigur
Pe forţă, pentru ultima-ncercare.

Şi-a amintit cuvintele ei: “Eşti un om bun”.
Şi nu credea în ele. Poeţii lirici
Au, cum se prea ştie, inima rece.
Sună a condiţie. Arta perfectă
Se primeşte-n schimbul acestei infirmităţi.

Doar iubirea ei îl mai încălzea, îl umaniza.
Când era cu ea, gândea altfel despre sine.
N-o putea dezamăgi acum, şi moartă.

A-mpins uşa. Mergea pe-un hol întortocheat.
Lumina mov nu era lumină, ci doar un amurg.
Câinii electronici îl atingeau fără zgomot.
A coborât trei sute de etaje.

Era sloi. Simţea c-a fost în Nicăieri,
Sub mii de-ncremenite veacuri.
Pe sol de generaţii putrezite,
Acest regat părea să nu aibă niciun capăt.

Chipuri de umbre dense îl tot înconjurau.
Unele le ştia. Sângele-şi auzea.
Şi viaţa şi-o simţea laolaltă cu vina,
Iar cui rău făcuse, nu dorea să-l vadă.
Dar ei nu mai aveau vreo ţinere de minte.

Se uitau parcă alături, parcă indiferenţi.

În apărarea sa avea lira cu nouă corzi,
Iar ea muzica terrei să-nvingă hăul,
Ce astupa cu linişti orice sunet.
Muzica îl stăpânea. Era atunci captiv.
Se supunea cântecului impus, ascultându-l.
Ca lira sa, el era doar un instrument.

Pân-a ajuns la cei ce domneau peste ţinut.
Persefona era în grădina sa cu peri şi meri uscaţi,
Neagră de ramurile goale şi crenguţele aspre,
Pe-un tron de ametist funebru, asculta.

El cânta lumina zorilor, înverzite râuri,
Apa fumegândă-n licărul rozaliu.
Culorile erau: roşu, carmin,
Cărămiziu, dar şi azur,
Deliciu-notului în mare, lângă stânci de marmură.
Festinul pe terasă, peste toată larma portului de pescari.
Gust de vin, de sare, de ulei, de muştar, de migdale.
Zborul rândunicii, al acvilei, zborul cârdului destoinic
De pelicani, sus, peste golf.
Parfum de liliac în ploaia de vară.
Îşi cânta slovele ţesute-mpotriva morţii
Şi prin niciun ritm de-al său nu slăvea neantul.

Nu ştiu, a zis zeiţa, dacă-ai iubit-o,
Dar ai mers atâta până-aici să o salvezi.
Îţi va fi redată. Dar cu o condiţie:
N-ai voie să-i vorbeşti. Şi pe drumul de-ntors
Să nu priveşti să vezi, dacă vine după tine.

Şi-a adus-o Hermes pe Euridice.
Chipul îi era tot cenuşiu,
Pleoapele-n jos, sub ele genele-n umbră.
Se mişca atât de ţeapăn, dusă de mâna
Însoţitorului ei. S-o numească
Dorea enorm, s-o trezească din somn.
Dar s-a abţinut, acceptase condiţia.

Au pornit. El, întâi, iar după el, dar nu-ndată,
Izbitul sandalelor şi-un tupăit uşor
Al picioarelor ei sub rochia – giulgiu.
Drumul abrupt în sus lumina ca fosforul
În bezna asemeni pereţilor de tunel.
El s-a ridicat şi-a ciulit urechea, dar ei
S-au oprit la fel. A dispărut ecoul.
Când iar a mers, iată, bătăile lor, două.
Una părea mai aproape, alta departe.
Sub crezul lui deodată s-a-ndoit
Şi l-a-nfăşat aşa, o ceaţă rece.
Neştiind să plângă, plângea, de fapt, pierderea
Nădejdii în învierea morţilor,
Căci era ca un muritor acum,
Lira-i tăcea şi visa fără apărare.
Da, să creadă, şi asta nu ştia.
Şi-ndelung dura veghea nesigură
A număraţilor paşi înţepeniţi.

Era-n zori. Urmele-n stânci s-au arătat
Sub cerul ieşirii subpământene.
Şi s-a-ntâmplat ca-n presimţire. Când a-ntors capul,
În urma-i, pe cărare, nimeni nu e.

Soarele. Cerul, iar pe el doar norii.
Abia acum a strigat în el: Euridice!
Cum voi trăi fară tine, nemângâiat!
Dar flori miroseau, zumzăiau albinele
Şi-a adormit cu faţa pe pământul cald.

Cuprins

Czesław Miłosz între clasic şi modern - prefaţă de Constantin Geambaşu

Cântec
Imn
Nori
Precuvântare
Întâlnire
Campo di Fiori
Credinţă
Speranţa
Iubire
Cântec despre sfârşitul lumii
Cântecul cetăţeanului
Bietul poet
Bietul creştin priveşte ghetoul
La Varşovia
Copilul Europei
Note: Malurile Lemanului
Coţofeneşte
Învăţătura
Nimic mai mult
Odă păsării
Fericire
Heraclit
Portret grecesc
Pe pământul nostru
Nicicând, oraşule
Trei conversaţii despre civilizaţie
Dorm mult
Ditiramb
Când lună-i
Veni Creator

Blestem
Ars Poetica?
Graiul meu credincios
Misiune
Ceasul
Economia divină
Chemare la ordine
Suveranul Albaniei
Nu astfel
Atât de puţin
Despre îngeri
Dar
Muntele vrăjit
RueDescartes
Râurile
Spre sfârşitul secolului XX
Grădina pământenelor plăceri
Despre rugăciune
Doar un singur lucru
Caffe Greco
Epitafium
Genealogie
Linnaeus
Scai, urzică
Trăinicie
Sensul
La o anumită varsta
Capri
La Szetejnie
Acest ceva
În oraş
Celălalt spaţiu
A emigra
Ar trebui
O vârstă nouă
Tratat teologic
Orfeu şi Euridice

GRUPUL EDITORIAL ART

Comenzi - Cartea prin poştă
C.P. 22, O.P. 84, cod 062650, sector 6, Bucureşti
tel.: (021) 224.01.30, 0744.300.870, 0721.213.576;
fax: (021) 224. 32. 87
Comenzi – online
www.editura-art.ro